Tämän teoksen sähköisen version on julkaissut Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (SKS) Creative Commons -lisenssillä: CC BY-NC-ND 4.0 International. Lisenssiin voi tutustua englanniksi osoitteessa: https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura on saanut sähköisen julkaisuluvan teoksen oikeudenhaltijoilta. Mikäli olette oikeudenhaltija, jota SKS ei ole tavoittanut, pyydämme teitä ystävällisesti ottamaan yhteyttä SKS:aan.

Suomen Historiallisen Seuran

PÖYTÄKIRJAT

9 p:stä jouluk. 1902—9 p:ään marrask. 1904.

Kokous 9 p. jouluk. 1902.

Läsnä olivat seuran jäsenet hrat K. F. Ignatius, Th. Rein, E. G. Palmén, M. G. Schybergson, J. W. Ruuth, K. R. Melander ja allekirjoittanut.

§ 1.

Kun Seuran esimies hra V. Tavaststjerna oli poissa kaupungista, pyydettiin entistä esimiestä hra Th. Reiniä puhetta johtamaan, ja päätettiin että vastaisuudessa esimiehen ollessa estettynä aina edellisen vuoden puheenjohtajaa oli pidettävä Seuran vara-esimiehenä.

§ 2.

Valtioneuvos Th. Rein ilmoitti että hän eronneena esimiehenä yhdessä sihteerin kanssa oli tarkastanut Seuran tilejä viime tilivuodelta sekä löytyviä rahavaroja, ja ehdotti tilintarkastajain puolesta rahanvartialle toht. Melanderille tilivapauden. Hyväksyen ehdotuksen, myönsi Seura toht. Melanderille täyden tilivapauden viime tilivuoden ajalta.

§ 3.

Luettiin Senaatin Kirkollis-asiain Toimituskunnan kirje marrask. 11 p:ltä, jolla Historiallista seuraa kehoitetaan valitsemaan yksi jäsen Arkeologiseen Toimistoon ensitulevaa kolmivuotisjaksoa varten sekä alistamaan vaali Keis. Senaatin vahvistettavaksi, ja valitsi Seura puolestaan allekirjoittaneen, K. Grotenfeltin, josta oli annettava asianomaiseen paikkaan tieto.

§ 4.

Luettiin Tieteellisten Seurojen Valtuuskunnan kirje 24 p:ltä marrask., jossa Seuraa kehoitettiin ensi vuodeksi valitsemaan jäsen ja varajäsen valtuuskuntaan, ja valittiin jäseneksi

vapaah. E. G. Palmén (arvanheiton jälkeen hra K. F. Ignatiuksen kanssa, joka sai yhtä monta ääntä) ja varajäseneksi toht. A. H. Snellman. Vaalista oli asianomainen ilmoitus annettava.

§ 5.

Hra K. F. Ignatius teki seuraavan tiedon-annon:

I Macaulay's berömda The History of England förekommer vid skildringen af den här, som Wilhelm af Oranien anförde i slaget vid Boyne d. 1 Juli 1690 följande notis: *Among the foreign auxiliaries were a Brandenburg regiment and a Finland regiment.* Då svenska och finska tryckta urkunder icke lemna någon underrättelse eller en antydan om att ett finskt regemente skulle kommit äfven till Irland och deltagit i nämnda slag, sökte jag i svenska riksarkivet och äfven i krigsarkivet efter om möjligen der någon upplysning i saken stode att erhållas. Kändt är att Karl XI den 12 September 1688 förband sig att sända till Holland en hjelpkorps af 6,000 man, samt att denna korps, som bestod af 2 regementen till häst och 4 till fots om tillsammans 6,048 man, också under förloppet af följande år anlände dit. Det ligger följaktligen nära till hands att antaga att något af dessa regementen bestått af finskt manskap, som förts öfver kanalen och sedan deltagit i expeditionen till Irland. Emellertid ge de svenska källorna intet stöd för ett sådant antagande, hvarföre pålitligheten af uppgiften hos Macaulay måste betviflas. I svenska riksarkivet förvaras nämligen i afdelningen „Hollandica“ bland annat tvenne konvoluter, det ena med påskrift *Förhandlingar angående Svenska hjelptrupper 1688—1690* och det andra *Plenipotent. Grefve G. Oxenstierna till Kongl. Maj:t 1688—1690,* hvarur ganska noggranna uppgifter om förenämnda hjelptruppers beskaffenhet och marcher kunna vinnas. Man finner deraf att de bestodo af 1,000 man, som sjöledes öfverfördes från Göteborg, samt af 2,000 man från Bremen och 3,000 man från Pommern, hvilka tvenne sistnämnda korpser landvägen marcherade till Holland och utgjordes af tyskar. I allmänhet var Karl XI mycket mån om sin inhemska svenska och finska militär, hvilken han också derföre undvek att sända till främmande krigsskådeplatser. Det regemente af 1,000 man, som under grefve Gustaf Maurits Lewenhaupts befäl i December 1688 öfverfördes från Göteborg

till Holland bildar ett undantag från denna princip, men detta regemente var icke en del af den ordinarie stående krigsmakten, utan utgjordes af för tillfället värfvadt manskap, deribland antagligen äfven finnar. Grefve Gabriel Oxenstierna, hvilken såsom svenskt sändebud anlände till Haag och haft företräde hos prins Wilhelm samma dag, då denne steg ombord på flottan för att störta Jakob II från Englands tron, inberättade till konungen att Lewenhaupts regemente först de första dagarna af år 1689 fullständigt kommit fram och blifvit förlagdt vid Belgiska gränsen i Breda, „som i begynnelsen icke varit ärnadt, utan beslutit det i åtskilliga orter att förlägga, det för ovanan af landet och språkets okunnighet åtskilliga olägenheter till regementets förderf kunnat förorsaka“. Trupperna från Bremen och Pommern anlände långt senare. Intet af de regementen, hvaraf den svenska hjelpkorpsen bestod, fördes emellertid till England eller Irland, utan användes på fasta landet i kriget mot Frankrike. Oxenstierna, som först från Haag och sedan från London skref täta rapporter till Karl XI om förhållandena i England, omnämner icke att några svenska trupper skulle kommit dit, ehuru han nog t. ex. i brefvet af den 3 december 1689 berättar om de danska hjelptruppernas besvärliga öfverresa till Hull. Den $^{15}/_{25}$ Juli 1690 förtäljer han „hurulunda konung William hade angripit fienden vid riviera Boynes, hvar han sig hade satt, och det med den lycka och fördel att fienden fullkomligen på flygten bragt och Hans Maj:t en fullkommen victoria dervid erhållit“. I brefsamlingen finnes å ett skildt blad antecknadt „Ordre de Bataille“, deri hvarje bataljons plats i slagtordningen och namn är angifvet. Der förekomma verkligen, såsom Macaulay uppgifver, ett par danska och en brandenburgsk bataljon, men inga finnar. Macaulay anför såsom sin källa Storys lista öfver Wilhelms armé. Månne här skulle förekomma det misstag att då under Ellebergs fana upptagas följande fyra korpser: Le Reinez, Pr. Christian, Zeeland och Funen, den sistnämnda blifvit läst såsom Finnen, ehuru det icke kan vara annat än Fünen eller Fyn? Detta är väl endast en gissning, men innehåller måhända förklaringen till gåtan. Beträffande för öfrigt den svenska hjelpsändningen till Holland, bestod den, såsom sades, med undantag af Lewenhaupts regemente af tyskt manskap. Officerskorpsen utgjordes

deremot, om ej uteslutande, så åtminstone till öfvervägande del af svenskar, inclusive finnar. Att sluta af namnen voro icke så få från vårt land. De deltogo i fälttågen mot Frankrike ända till freden i Ryswijk. I Februari 1698 öfverenskommo Sverige och Holland att hela hjelpkorpsen skulle qvarstanna i Holländsk tjenst med undantag af officerarne samt 650 soldater, 60 underofficerare och 30 musikanter („les officiers de tous les corps, six cent cinquante soldats, soixante sergeants et trente tambours"), hvilka skulle återvända till Sverige. Alla dessa voro svenska undersåtar (vassaux et sujets de sa Maj:te de Suède) och manskapet utgjorde antagligen återstoden af Lewenhaupts regemente. Innan aftåget till hemlandet utspriddes ett rykte att officerarne skulle afskedas och manskapet sändas till Österbotten, förmodligen för att komplettera dervarande regemente. Öfverstarne Kruskopf, Lewenhaupt och Gyllenstierna skrefvo med anledning häraf ett bref från Maastricht till svenske ambassadören Lilljeroth, deri de begärde hans bemedling att afvärja en sådan åtgärd. Huru saken aflopp känner jag icke.

§ 6.

Samoin hra Ignatius luki esityksen kirkkoherra Tuomas Pachaleniuksen valtiorikosjutusta, ja oli tämä esitys eri kirjoituksena painettava Hist. Arkistoon.

§ 7.

Rahanvartia hra Melander ilmoitti ett'ei hän viime vuodelta ollut katsonut voivansa jakaa korkotuloja eri rahastoille, kun Maanviljelys- ja Teollisuuspankin vararikon johdosta näiden rahastojen faktillinen tila kokonaan poikkeaa kirjoihin merkityistä summista ja kun ei ole selvillä, missä määrin eri rahastot mahdollisesti tulevat tappiota kärsimään. Seura hyväksyi tämän menettelyn ja päätti jättää kysymyksen siksi kuin tarkempi tieto Seuran mainitussa vararikossa kärsimästä tappiosta saadaan, jolloin kysymys siitä mihin toimenpiteihin Seura raha-asiainsa järjestämiseksi voi ryhtyä kokonaisuudessaan on esille otettava.

§ 8.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Ruotsin valtioarkistolta: Meddelanden från Svenska Riksarkivet, ny följd, 2, Stockholm 1902;

Ruotsal. kirjallisuusseuralta Suomessa: M. Calonii bref till H. G. Porthan (Skrifter LV), Hels. 1902, ja A. Hultin, Torsten Rudeen (Skrifter LIV), Hels. 1902;

Tilast. virastolta: Bidrag t. Finlands offic. statistik. I, 21, Hels. 1902; sekä

tekiältä prof. Leinbergiltä: Nya underrättelser om Petrus Petrosa (Särtryck från Hist. Ark. XVII), Hels. 1902.

§ 9.

Prof. Palmén ilmoitti hra H. Biaudet'n Roomasta ehdottaneen että Suomen tieteelliset seurat Vatikaanin historialliseen referenssikirjastoon tahtoisivat antaa historiaa koskevat teoksensa, joista voitaisiin vaihtoon saada kallis-arvoinen sarja historiallisia ja arkeologisia julkaisuja; sarja sopisi sijoittaa esim. yliopiston kirjastoon. Ja päätti Seura puolestaan tähän tarkoitukseen antaa kappaleen kaikista julkaisuistaan.

In fidem:

K. Grotenfelt.

Kokous 27 p. tammik. 1903.

Läsnä olivat esimies hra V. Tavaststjerna sekä jäsenet hrat E. G. Palmén, K. G. Leinberg ja allekirjoittanut.

§ 1.

Edellisen kokouksen pöytäkirja tarkastettiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Lundin yliopistolta: Acta Universitatis Lundensis 1901 I, Lund 1901;

Muinaismuisto-yhdistykseltä: Aikakauskirja XXII, Hels. 1902; Suomen Museo IX v:lta 1902 ja Finskt Museum IX 1902; ja

Schweizin maanmuseolta: Anzeiger für Schweizerische Altertumskunde 1902—1903, B. IV Nr. 2—3, Zürich 1902.

§ 3.

Prof. Palmén antoi Pohjanmaan maaherran kirjeitten perustuksella muutamia tietoja Kajaanin seutujen oloista pikku vihan aikana:

Pyydän saada Pohjanmaan maaherran pikku vihan aikana antamien kirjeiden mukaan esittää muutamia pikkuseikkoja Oulunjärven alueen olojen kuvaamiseksi, koska K. A. Castrén tutkimuksessaan Kajaanin läänin vaiheista 1650—1750 ei ole näitä asioita kuvaillut.

Vuonna 1741 kirjeessä 3 päivältä Huhtikuuta maaherra kirjoittaa ilmoittaaksensa, että silloin noilla kaukaisilla seuduilla oli aivan hiljaista; venäläisillä oli kyllä tietoa rauhan kenties odotettavasta rikkomisesta, mutta niille oli — Ruotsin puolelta tietysti — annettu lupaus, että rajarauha pohjan perillä jäisi rikkomatta. Nimismies Castrén oli nimenomaan maaherralle ilmoittanut, että kummallakin puolen rajaa tahdottiin rauhaa pitää, vaikka kruunut alkaisivatkin sotaa.

Keväämpänä annettiin kaikellaisia määräyksiä puolustustoimen järjestämiseksi; Kemin komppania saisi jäädä kotiin, kun Pohjanmaan rykmentti vedettiin kokoon; vanhoja kiväärejä jätettiin nostoväen käytettäviksi; sotakolleegio sai käskyn hankkia ampumavaroja Kajaanin seutujen väestölle. Mutta maaherra vastaa 9 päivänä Heinäkuuta annetussa kirjeessä, että leivänpuute oli siksi yleinen, ettei nostoväen määrätty kokoontuminen ollut mitenkään mahdollinen; kaikilta oli puuttunut viljaa kylvöäkin varten. Luultu vaara vihollisjoukosta ei sitä paitsi ollut todellinen, vaikka kyllä ajoittain oli pelätty kasakkajoukkojen tuloa. Joka tapauksessa oli miehiä yhteisestä kansasta varalla; aseita oli ennestään.

Nämäkin varustukset herättivät toisella puolen rajaa huomiota: kuten kerrotaan myöhemmissä kirjeissä 17 ja 30 päiviltä Heinäkuuta — jolloin tieto sodan julistuksesta ei vielä ollut ehtinyt sinne — oli Vuokkiniemeltä tullut lähettiläs ky-

symään, minkä tähden Pohjanmaan rykmentti oli tullut liikkeelle, vaikka rauhaa kesti; minkä tähden rahvaalle oli aseita annettu ja eikö vanhan tavan mukaan aiottu rajarauhaa pitää? Tähän Castrén oli vastannut, että rykmenttiä ainoastaan harjoiteltiin; rosvojoukkoja vastaan oli yhteiselle kansalle annettu aseita. „Ollaan aivan taipuisat pitämään rajarauhaa, jos vain venäläiset sen samoin pitävät aivan pyhänä ja valvovat, ettei niiden rosvot (Råssbånikar) saa Ruotsinpuoleisia häiritä.“ Venäläiset lupasivat täydellisen rehellisyyden (all redlighet), pidättäen kuitenkin itselleen oikeuden valita Ruotsinpuolisten joukosta lähettilääksi (till budbärare) miehen, johon heillä olisi luottamusta; Kajaanin puoleinen väestö saisi samoin venäläisten joukosta valita lähettilääkseen (till sin budbärare) kenen itse tahtoisi. „Lähettiläiden tulisi kummaltakin puolen suullisella valalla sitoutua aina kiireen kautta ja täydelleen rehellisesti ilmoittamaan toisella puolen rajaa asuville kaikki mikä tapahtuu ja heidän tiedokseen tulee.“ Venäjän puolella oli, kuten nimenomaan ilmoitettiin, rekryyttejä otettu; muuten oli kaikki hiljaista, ja köyhyys oli siksi yleinen, ettei jaksettaisi nostoväkeä (milis) ylläpitää. Vielä eräässä myöhemmässä kirjeessä kertoo maaherra, että venäläinen yhteinen kansa oli luvannut „kerrassaan hävittää ja tappaa niin kutsuttuja rosbonikoita“. Elokuussa päivätyissä kirjeissä maaherra uudistaa vakuutuksensa, että yhteinen kansa kummallakin puolen rajaa aikoi rauhaa ylläpitää; tahdottiin säilyttää ihan samaa turvallisuutta, jota ison vihan aikana oli nautittu, jolloin — tunnetusta poikkeuksesta puhumatta — ei mitään levottomuutta tapahtunut tällä puolella, vaan rajalaiset päinvastoin etsivät ja saivat turvaa Venäjän alueella, kun Pohjanmaan ja Savon puolelta tuli hävittäviä partiojoukkoja.

Syksyllä kirjoittaa maaherra useamman kerran samasta asiasta, muistuttaen muun muassa, ettei „sarkasota“ olisi sekään syntynyt, jollei olisi rikottu sopimuksia. Hän kertoo sen lisäksi, että paraikaa kestävästä sodasta huolimatta yhä elettiin noilla pohjan perillä täydessä ja sovitussa rauhassa, mutta Kemin komppanian kutsuminen kokoon ylläpiti pelkoa toisella puolen rajaa. Valan vannoneet lähettiläät eli sanansaattajat muuten olivat erityisten määräysten alaisina, jotka nekin kuvailevat asemaa: he eivät saaneet kulkea muuta kuin muutamia penin-

kulmia rajan yli: venäläisten luottamusmieheksi oli otettu eräs Jooseppi Hurskainen Paltamosta, ja hänen tuli joka toinen tahi kolmas viikko viedä sanomia noin 8 peninkulmaa Hyrynsalmen Oravivaaraan eräälle Juntiselle, jonka tuli viedä ne edemmäksi 8 peninkulmaa Romppalan Pietari Kovalaiselle, joka sitten veisi ne rajan yli lähimmälle venäläiselle sanansaattajalle, saadakseen vuorostaan ottaa vastaan samanlaiset tiedot Venäjältä Kajaanin puolelle vietäviksi. Samanlainen järjestys oli Sotkamon puolella, jotta sielläkin säännöllisesti tietoja annettaisiin ja saataisiin tilasta toisella puolen rajaa.

Tämmöisenä asema sitten pysyi yhä edelleen. Kummallakin puolella rajaa tahdottiin kaikella tavoin rauhaa ylläpitää, mutta ei aina uskallettu luottaa naapurin hyvään tahtoon. Ruotsin puolella oli valtio määrännyt 100—200 taalaria hopearahaa vakoilijatoimeen. Länsipohjan rahvastakin oli ajaksi kutsuttu aseihin Kemin seutujen puolustamiseksi. Marraskuun 5 päivänä 1741 kirjoitetussa kirjeessä Pohjanmaan maaherra ilmoittaa, että rahvas Venäjän puolella muka iloitsi siitä, että venäläinen armeija Haminan (tarkoittaa kai Lappeenrannan) edessä oli paljon väkeä kadottanut: „arvellaan että heidän kovat rasituksensa ja paraan väen riistäminen maasta ainoastaan sillä tavoin saisi loppunsa, jos esivalta kerran kunnon lailla joutuisi tappiolle ja kyllästyisi alituiseen sodankäyntiin.“ Vähän myöhemmin kerrotaan, että Venäjän puolella, pelosta että hyökkäys olisi tulossa, pidettiin joukko rajaa vartioimassa, mutta että Aunuksen päällikkö (kommendanten i Augnus) oli käskenyt rauhan ankaraa noudattamista. Mainitaan samaan aikaan, että 822 miestä oli Kajaanin läänistä aseissa; sen ohessa ilmoitetaan, että Kemin, Iin, Pudasjärven, Oulun, Hailuodon, Limingan, Siikajoen ja Saloisten pitäjistä oli kirjoitettu 1,263 talonisäntää, 535 nuorempaa miestä ja 4 irtolaista nostoväkeen.

Samaan aikaan kuin Savosta ja Karjalasta saapui sanomia hävityksistä, pysyi rauha yhä Pohjanmaan rajalla rikkomatta. Sotkamon tiedustelijat luulivat tosin tietävänsä, että 400 kasakkaa olisi koossa rajan takana; Pyhäniemen kauppias Onifrei ja eräs kauppias Torhonen mainitaan antaneen siitä tietoa; he olivat kuitenkin pyytäneet, ettei heidän nimeään suinkaan mainittaisi, jotteivät saisi kokea „venäläistä kidutusta“. Myöhemmin ilmoitetaan, että koko juttu tuosta sotajoukosta perustui

erehdykseen; muutamat venäläiset veronkantajat olivat olleet liikkeellä, ja Venäjän puolella rajaa asuvat talonpojat siitä pelästyneinä olivat karanneet korpeen. Castrén, joka ennen oli ollut vääpeli, sekä sen ohessa oli muita toimia suorittanut, muun muassa kihlakunnan voudin ja nimismiehen tehtävät, sai samaan aikaan, koska oli itseään taitavasti käyttänyt, luutnantin valtakirjan, sillä johtajia tarvittiin ja ainoastaan harvoja vanhoja upseerejä oli saatu pohjan perille lähtemään.

Kesällä 1742 pyytää maaherra ylipäällikköä Lewenhauptia antamaan tietoja sotaliikkeistä, koska siellä takamailla oltiin täydellisessä tietämättömyydessä siitä, mikä sotakentällä tapahtui. Tällaisia tietoja saatiin pian, vaikkei suoraan Lewenhauptilta. Heinäkuun keskipaikoilla oli huhuja jo ehtinyt Pohjanmaalle siitä, että Hamina oli poltettu ja että Turusta ruvettaisiin pakenemaan Ruotsiin. Mutta Kajaanin puolella vallitsi täydellinen rauha, paitsi että rasboinikoita oli käynyt Sotkamossa. Samaan aikaan ilmoittaa Castrén, että kansa Venäjän puolella rajaa odotti aselepoa valtioiden välillä, koska muka Turkki oli uhannut sodalla, jollei Ruotsille palautettaisi sen linnoja ja maita, „minkä venäläinen rajarahvas sitä enemmän soisi, kun se arvelee, että mitä enemmän linnoja venäläinen voittaa ja saa pitää, sitä enemmän veroja täytyy maan suorittaa niiden ylläpitämiseen ja korjaamiseen.“ Lisätään muuten, että tila Venäjän puolella oli huono ja että kansa moniaalla oli karannut 20—40 peninkulmaa kotoa, rasituksista päästäksensä.

Nämä tiedot ovat viimeisiä, joita tässä kohden tavataan Pohjanmaan maaherran kirjeistä; koko kirjeenvaihto jäi tietysti kesken, kun maa oli joutunut valloittajan haltuun; saatiinpa pian Kajaaninkin puolella vannoa keisarinnalle uskollisuutta. Mutta sota meni tuottamatta noille seuduille vauriota, jättämättä jälkiä niiden historiaan. Nekin hajanaiset piirteet, jotka olen ylempänä esittänyt, antavat kuitenkin omituisia lisätietoja siitä miten sen ajan olot muodostuivat noilla pohjan perillä, ja ansainnevat sen tähden huomiota.

§ 4.

Prof. Leinberg jätti painettavaksi seuraavan Ruotsin kamariarkistosta kopioittamansa luettelon v. 1717 Ruotsin puo-

lella oleskelevista pakolaisista virkamiehistä Turun ja Porin maaherrakunnasta:

Förteckning uppå Kongl. Maj:tz

Betiente af Åbo och Björneborgz Läns Höfdinge dömme medh Ålandh hwilka år 1713 ifrån sine Embeten sampt Huus och Ägendom af Fienden blefwo fördrefne och sedan här i Swerige medh Stoort beswär och trångzmåhl sigh uppehållit, förmodandes underdånigst at effter Kongl. Maj:tz Allernådigste Staat och Disposition blifva med deras Årl:n bestådde lön benådade pro 1717, som följer, Nembl.

Åbo och Biörnborgz Läns Höfdingedömmes Stat.

Landz Staten.

	Sölwer	Mynt.
Landzhöfdingen Högwälborne Herr Johan Stiernstedt	1,500: —	—
Landz Bokhållaren Hans Svahn med en des Skrifware	600: —	—
Landz Secreteraren Samuel Forseen	300: —	—
Landtmätaren Johan Wetterwijk	250: —	—
Häradz Fougden i Wemo Härad Johan Krook	300: —	—
Häradz Fougden i Wirmo Häradh Anders Monsen	300: —	—
Dito i Masko H:dh Hend. Hassell	300: —	—
D:o i Pijkie H:dh Jacob Renner	300: —	—
D:o i Haliko H:dh Gabr. Cajander	300: —	—
D:o i Nedre Sattagunda Härad Gerhard Wessman	300: —	—
D:o i Öfre Sattagunda Häradh Gustaf Holmdorf	300: —	—
Häradzskrif. i Wirmo H:dh Gust. Hartman .	150: —	—
D:o i Nedre Sattgunda H:d Iockim Brander .	150: —	—
Landz Gevaldiern Jacob Medelplan	70: —	—
Lendzman Johan Sundlin i Haliko	30: —	—
D:o Petter Andersson i Bierno	30: —	—
D:o Lars Bergström i Kårpo	30: —	—
D:o Substituten i Eura And. Högberg ell. Madam Clara Lietzen	30: —	—
Vpbördzskrif. Abraham Lufven	15: —	—

Landz Cantzelie Påsten Jacob Tallgren . . .			54:	—	—
Landz Contoirs Påsten Jacob Classon . . .			54:	—	—

Contoirs Expenser wid Cantzelie.

Till Papper och Bläck	30				
Wed och liuus	15	45			

Wid Landt Contoiret.

Till Papper ock Bläck	50				
Weed och liuus	15	65	110:	—	—

Slåtz Staten.

Slåtz Predikanten Georg Artopolitanus . . .	150:	—	—
Slåtz wachtmestaren Petter Qwidia	78:	—	—
Slåtzknechtar	Mårten Ström	36:	—	—
	Anders Mulda	36:	—	—
	Joh. Lexu död in martj 717 .	9:	—	—
	Petter Syring	36:	—	—
	Erich Grön avancerat d. 4 Maj 1717 til Håfretz Påst . . .	15:	—	—
	Jöran Pihlqvist	36:	—	—

Artollerie Staten.

Constablen och Archliskrif:n Augustin Makovitz	90:	—	—

Åhland.

Landz Staten.

Wachtmestaren wid Cast. H:m Bergh . . .	40:	—	—
Lendzmän	Petter Örn i Sund Sokn . .	27:	11	13 1/3
	Måns Ambrusies ell. J. Ström i Saltvik .	27:	11	13 1/3
	Johan Tellen i Finström . .	27:	11	13 1/3
	Carl Sparf i Hammerland . .	27:	11	13 1/3
	Anders Ekeroot Fögelö S:n .	27.	11	13 1/3
	And. Kummelberg i Kumbl. .	27:	11	13 1/3

Jägeri Staten.

Beridaren på Åland Carl Östling		120:	—	—
Skallfogdar	Jöran Strömer i Finström . .	15:	—	—
	Joh. Henderson i Hammerland	15:	—	—
	Hend. Henderson i Jommala .	15:	—	—

Clericie Staten.

Biskopen Högvördige Doctor Johan Gezelius				
I Penningar	568			
192 T:r Spanmåhl à 2 1/4 dr T:n utom Staten doch efter Kongl. Förordning:r	432	1,000	—	—
Kyrckioherden i Åbo och Svänska Försambl. Mag. Ingemund Bröms				
I Penningar	135			
36 T:r Spanmåhl à 2 1/4 dr utom Staten	81	216:	—	—
Cappellan i Finska Församlingen Zachris Lundanus				
I Penningar	54			
24 T:r Spanmåhl à 2 1/4 d:r utom Staten	54	108:	—	—
Oeconomus vid Åbo domkyrckian Mathias Elgh				
I Penningar	54			
48 T:r Spanmåhl à 2 1/4 dr utom Staten	108	162:	—	—

Scholæ Staterne.

Åbo Schola.

Conrector mag:r Gabriel Hartman	100:	—	—
Collega Jacob Hartman	52:	—	—
Dito Johan Carpelius	52:	—	—
Præceptoren Johan Wrang	50:	—	—

Raumo Schola.

Rector Mag. Johan Salmenius	150:	—	—
Conrectoren Johan Hartman	100:	—	—
Collega Claes Renner niuter hälfften	39:	—	—

Pædagogerna.

Nåendahl H. Jacob Gadolin		20: —	—
Biörneborg Mag. Michel Polviander		20: —	—
Ålandh H. Johan Lillievahn			
I Penningar	6: 21: 8		

Utom Staten doch effter

Kongl. Förordningar			
10 L. Höö ell. 7 $^1/_2$ Parm 7: 16			
150 kierf. Halm	2: 11 9: 27: —	16:	16: 8

Hospitals Staten.

Effter Kongl. Maj:tz underskrefne

Stat för Hospitalen.

Hospitals Prädikanten wid Siälö Harald Alftanus			
I Penningar	132: 16		
30 T:r Spanmåhl à 2 $^1/_4$ dr	67: 16	200: —	—
D:o wid Åbo Christ. Lignipeus 20 T:r Spanmåhl à 2 $^1/_4$ dr.	45: —		
I Penningar Pyheldo Ränttar	14: 23	59: 23:	—
Föreståndaren Hendrich Bähr död 1717 in Aprill niuter alt så lön för 4 månader detta År som giör I Penningar . . .	34: 18: 16		
8 $^1/_3$ T. Spanmåhl	18: 24: —	53: 10:	16

Extraordinarie Staten.

Boktryckaren Hendrih C. Merckell		60: —:	—

Ansöckia ock j underdånigheet om Länsmans Löningar.

Framl:ne Landz Fiscalens Stares Enkia, hust. Elisab. Hassalenia som sama tienst i Tyrfwis S:n förestådt		30: —	—
Länsm:n i Orivesi S:n Joh. Ollonqvist . . .		30: —	—
D:o j Nykyrckie S:n Petter Litander . . .		30: —	—

§ 5.

Maisteri J. M. Salenius oli Kuopiosta lähettänyt seuraavan tiedon-annon:

Kun kreivi Pietari Brahe oli saanut Kajaanin vapaaherrakunnan, joka käsitti myöskin Pohjois-Savon, määräsi hän tällä laajalla alalla seurakunnille paimenet ja antoi näille valtakirjan. Eräästä senaikuisesta kirkkoherran määräyksestä Kuopion seurakunnalle ilmoittavat Porvoon tuomiokapitulin arkistossa säilytetyt asiakirjat seuraavaa:

Kuopion seurakunnan kirkkoherra præpositus dominus Petrus Fabricius (Fabritius, Herr Pehr) kuoli syksyllä v. 1666. Hänen sijalleen pyrki Viipurin trivialikoulun rehtori Marcus Helsingius, joka Heinäkuussa samana vuonna kreivi Brahelta oli saanut piispalle ja tuomiokapitulille kirjoitetun suosituskirjeen päästäkseen ensimmäiseen sopivaan papinvirkaan, Kajaanin koulun opettaja Jacob Truschovius, jonka puolesta Turun piispa Johan Gezelius oli kreivi Brahelle kirjoittanut puoltolauseet, ja Christiernus Gabrielis Lackman, Kuopion kappalainen, joka oli käynyt Viipurissa seurakunnan suosituskirjeellä varustettuna pyytämässä, että hän piispalta saisi intercessio-kirjeen päästäkseen armovuosien kuluttua Fabriciuksen paikalle, koska hän 26 vuotta oli palvellut sitä seurakuntaa ja hänen esi-isänsä peräkkäin ennen häntä. Viipurin piispa Petrus Brommius sitte kysyi kreivi Brahelta, kuka hänen mielestään olisi Kuopion kirkkoherraksi sopivin, ja pyysi tietoa asiasta, „että hän voisi sen mukaan nöyrästi menetellä“. Kreivi näyttää nimittäneen siksi Henrik Tarvoniuksen, sillä tämä 27 p. Helmik. v. 1668 kirjoitti Iisalmelta Tukholmaan kreivi Brahen sihteerille Daniel Gyldenstolpelle, että hippakunnan piispa 20 p. Helmik. oli käynyt Kuopiossa kinkerillä ja samalla seurakunnalle esittänyt Tarvoniuksen valtakirjan, suosituskirjeet y. m., mutta talonpojat olivat astuneet esiin vaatien kappalaistaan, Christiernusta, kirkkoherrakseen. Piispa kuitenkin nousi alttarille ja aikoi vihkiä virkaan Tarvoniuksen, mutta talonpojat panivat vastaan ja pyysivät aikaa, että uudestaan voitaisiin asiasta kirjoittaa kreiville. Piispa silloin lykkäsi asian kreivin ratkaistavaksi. Kreivi Brahelle 29 p. Kesäk. v. 1668 kirjoitti Kajaanin linnasta majuri Samuel Lång, että hän ynnä kihla-

kunnan tuomari sinä vuonna olivat pitäneet käräjät Kuopiossa ja Iisalmella. Silloin herra Henrik Iisalmelta oli tullut heidän seurassaan Kuopioon ottamaan vastaan kirkkoherran virkaa, johon hänet oikeutti kreivi Brahen antama valtakirja ja Viipurin piispan ynnä tuomiokapitulin antama „confirmatio“. Mutta talonpojat, joita Christiernuksen vaimo oli yllyttänyt, eivät tahtoneet häntä, vaan neuvoivat takaisin menemään. Tuomari Nicolaus Petrellius samana päivänä (29 p. Kesäk.) ilmoitti, että hän 16 ja 17 p. Kesäk. majuri Lång'in kanssa oli istunut käräjiä Kuopiossa, jolloin herra Henrik Tarvonius oli oikeudelle tuonut valtakirjansa, mutta suurin osa pitäjäläisistä oli lausunut sitä vastaan.

Kreivi Brahe 15 p. Elok. v. 1668 kirjoitti majuri Lång'ille, että Henrik Tarvonius pääsee Iisalmen kirkkoherraksi ja piispa ynnä tuomiokapituli saavat määrätä Kuopion kirkkoherraksi joko Christiernuksen tahi jonkun toisen, joka seurakunnasta hyvän huolen pitää.

Edellä mainittu Henrik Tarvonius luultavasti on sama mies, kuin Iisalmen kappalainen Henricus Christierni, joka jo ennen oli kreivi Brahelta pyyytänyt parempaa virkaa.

§ 6.

Esimies hra Tavaststjerna ehdotti Seuran julkaisemaan Todistuskappaleiden sarjaan painettavaksi vanhemman osan Ruotsin valtioarkistossa säilytetystä n. s. Tavastin kokoelmasta. Tämä osa käsittää suuren joukon asiakirjoja 1500-luvun lopulta, erittäinkin Arvi Henrikinpoika Tavastin kirjevaihtoa, ja on sekä laatuunsa nähden varsin harvinainen että maamme oloja ja tilaa siihen aikaan valaiseva. Hra Tavaststjerna on jo hankkinut kopiot ensimmäisen osan enimmistä asiakirjoista. Yksimielisesti pidettiin tämän kirjekokoelman painatusta suotavana, vaan lopullinen päätös jätettiin toiseen kokoukseen.

In fidem:

K. Grotenfelt.

Kokous I p. huhtik. 1903.

Läsnä olivat esimies hra V. Tavaststjerna sekä hrat E. G. Palmén, K. G. Leinberg, K. R. Melander, Gunnar Palander ja allekirjoittanut.

§ 1.

Edellisen kokouksen pöytäkirja tarkastettiin.

§ 2.

Päätettiin esimiehen viime kokouksessa tekemän ehdotuksen mukaan Todistuskappaleiden sarjaan painattaa vanhempi osa n. s. Tavastin kokoelmasta. Jos julkaisia arvelee jonkun asiakirjan olevan sitä laatua, ett'ei se ansaitse painattamista „in extenso", voi hän asiasta neuvotella jonkun muun Seuran jäsenen kanssa, mutta olisi asiakirjan olemassa-olo ja sisällys kuitenkin lyhyesti mainittava.

§ 3.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Upsalan yliopistolta 11 akatemista väitöskirjaa ja muuta julkaisua v:lta 1901—1902;

Suom.-ugrilaiselta seuralta: Toimituksia XIX, XX, Hels. 1903;

Maantiet. seuralta: Fennia 20,2, F. W. Westerlund, Studier i Finlands antropologi III, Hels. 1902;

Ruots. kirjallisuusseuralta: Förhandlingar och uppsatser, 16, Hels. 1903;

Maantiet. yhdistykseltä: Meddelanden VI, 1901—03, Hels. 1903;

Kirkkohist. seuralta: Pöytäkirjat liitteineen I, II, Toimituksia I—IV 1;

Teollisuushallitukselta: Suom. Vir. Tilasto XVIII, Teollisuustilasto 18,1, Hels. 1903, Tiedonantoja 33, Hels. 1902, ja

hra Aug. Hjeltiltä: Die seculären Veränderungen im demographischen Character des finländischen Volkes, eripainos, Hels. 1902.

§ 4.

Teollisuushallituksen kautta oli tullut Pariisin näyttelyssä Seuralle annettu kunniadiplomi, joka oli kokouksessa nähtävänä ja päätettiin varustaa kehyksellä ja lasilla.

§ 5.

Suomen Kirkkohistoriallinen Seura oli kirjeellisesti Historialliselle Seuralle ehdottanut keskenäistä toimitusten ja julkaisujen vaihtoa, ja suostuttiin mielellään tähän ehdotukseen.

§ 6.

Rahanvartia ilmoitti Seuralle ostaneensa 3,000 markan nimellis-arvosta Turun kaupungin 5 % obligatsioneja, minkä toimenpiteen Seura hyväksyi.

§ 7.

Toht. Gunnar Palander esitti muutamia Tukholman kunink. kirjastosta kopioimiansa kirjeitä Daniel Jusleniukselta Porvoon piispalle Joh. Gezeliukselle ja päätettiin painattaa ne Hist. Arkistoon.

§ 8.

Toht. Melander esitti erään tiedon Eeva Merthenin suvusta:

Turun kaupungin pesänkirjoituskirjassa vuodelta 1801 mainitaan 45 sivulla pöytäkirjassa 8 p:ltä lokakuuta samana vuonna kuolleen mamseli *Catharine Märthen*'in perilliset. Ne olivat: 1) hänen sisarensa lapset pormestari *Anders Byström*'in lapset Helsingissä, 2) sisarenlapsi edesmenneen kauppiaan *Hernberg*'in tytär Stralsundissa sekä 3) vainajan sisar linnanpäällysmiehen (Slottshauptman) puoliso *Reichenberg* Stralsundissa. Vainaja Catharine Merthen näkyy olleen pormestari Kaarle Merthenin tytär ja kuuluisan Eeva Merthenin sisar, jota viimemainittua pöytäkirjassa väärin sanotaan Reichenberg nimiseksi, sen sijaan että hänen nimensä oli Reichenbach. Helsingin luterilaisen seurakunnan vanhoista kirkonkirjoista näkee, että kauppias sittemmin pormestari Anders Byströmin lapset olivat pojat *Hans Diedrich*, *Eerik Johan*, *Karl*, *August* ja *Tuomas* sekä tyttäret *Gustava* ja *Hedvig Ulrika*. Byströmin puolisoa, jonka edellisestä

päättäen piti olla Catharine ja Eeva Märthenin sisar, emme ole Helsingin kirkonkirjassa tavanneet.

§ 9.

Samoin toht. Melander esiintoi tiedon metsäkauriista Ahvenanmaalla:

Ahvenanmaalla Kastelholman kartanon tileissä tavataan 1600-luvun alkupuolella muutamia tietoja kuninkaallisen metsänriistan ruokkimisesta mainitun kartanon alueella. Ne koskevat talvisaikaan kartanon kustannuksella elätettyjä Saksan hirviä ja metsäkauriita ja alkavat tilivuonna 1608. Sen vuoden tileissä sanotaan näet 40 f:lla: „Till the Hiortter såm Konunglige M:tz haffver öffversendtt ifrå Stocholm och till Åland korn — 10 t:r.“ Seuraavassa saman kartanon tilissä, tilivuodelta 1609, sanotaan taas, sen 41 f:lla, että Saksan hirville (Hiortar och Hinder) oli talvella annettu 7 tynnyriä ohria. Tämän jälkeen ei ole mitään suoranaista tietoa Saksan hirvistä ei Kastelholman kartanon eikä muissakaan Ahvenanmaan tileissä. Luultavasti ne eivät siellä menestyneet, ja mahdollista on, että vuonna 1609 niille annettu pienempi ohramäärä johtui niitten vähenemisestä.

Tilivuoden 1610 tilissä ei puhuta mitään elätetystä metsänriistasta. Mutta tilissä tilivuodelta 1611 on sen 50 foliosivulla seuraava tieto: „Ithem ähr kommit till diuren uthi diurgården höö — 71 lass.“ Niinkuin näemme, ei ilmoiteta, mitä lajia metsänriistaa oli elätetty, mutta luultavata on, että ainakin suurin osa oli metsäkauriita, joille talvella annettiin heiniä ja niitten ohessa kerppoja. Tämän jälkeen täytyy meidän siirtyä tilivuoteen 1617 saakka tavataksemme uudelleen täänkaltaisia tietoja. Siltä tilivuodelta on meillä tieto, että metsäkauriille*) oli annettu 4,200 vastaa kerppoja ja 40 kuormaa heiniä. Tilivuonna 1618 annettiin metsäkauriille sama määrä heiniä kuin 1617 ja 4590 vastaa kerppoja. Sen vuoden tilissä on lisäksi reunamuistutus, jossa kauristen lukumäärä ilmoitetaan 30:ksi. Tilivuoden 1619 Kastelholman kartanon tilissä tapaamme vii-

*) Joko erehdyksestä tai puuttuvasta ruotsin kielen taidosta on tilintekijä tässä paikassa kirjoittanut „rå tjuren“, kun pitää olla „rådjuren“.

meisen kerran (33 f:lla) metsäkauriit. Silloin syötettiin niille 34 kuormaa heiniä.*)

Vielä tahdon mainita, että pari yllä kertomistani Saksan hirviä ja metsäkauriita koskevista tiedoista tavataan myöskin Bomanssonin teoksessa „Kastelholms slott“ (jahtimestari asetettiin v. 1613, 87 s:lla). — Teoksessaan „Suomen kaupasta ja kaupungeista ensimmäisten Vaasa-kuningasten aikana“ (149 s:lla) kertoo K. Grotenfelt, että Ahvenanmaalla jo vuonna 1556 oli metsäkauriita.

§ 10.

Prof. Leinberg luki seuraavan Uudenmaan ja Hämeen maaherraviraston kirjeen, joka koskee läänin-arkistojen kohtaloita ison vihan aikana:

Högwälborne H:r Grefve, Kongl. Maij:tz sampt Sweriges Rijkes Råd, och Praesident; Högvälborne H:r Grefve och Baron Kongl. Maij:tz sampt Sweriges Rijkes Råder.

Så ock

Hög- och Wälborne H:rr Cancellie Råd Samptel.

Under d. 18 nästl. Augusti har Eder Exellencier, och det Högl. Kongl. Cancellie Collegium behagat infordra en behörig och noga förteckning öfver de Documenter, Archiver, och handlingar, som uppå något sätt kunna angå de orter och länder, hvilka af fienden blifvit inkrächtade, och uppå påstående ofredstid, antingen blifvit till Stockholm sända, innan Fiendens Infall, eller af honom borttagne, emedan uti sistl. freds Tractaten emellan Swerige och Ryssland å ömse sijdor är betingat at slika skriffter skohla återlefwereras till den, som i föllje af Tractaten det eller det landet kommer at besittia, eller åter att tillträda, och det för Kongl. Maj:tz och Rijkes höga angelägenheter will aldeles nödigt vara att få en noga effterrättelse om några, och hvadh slags Documenter och handlingar detta lähnet angående vid den fientel. invasionen härstädes blifvit härifrån bortförde. Hvarföre, och i föllie däraf berättes Ödmiuk hörsammast, att af detta lähn är ingen stake [§] igenom fredslutet

*) Ahvenanmaan ja Kastelholman linnan tilit vuosilta 1608, 1609, 1611, 1617, 1618 ja 1619, nidokset 2847, 2852, 2864, 2888, 2892 ja 2898.

under Ryska Cronan lämbnat, icke heller har Ryska machten några Publiqve Documenter härifrån borttagit; aldenstund denne Helsingfors Stad wid Fiendens Infall 1713 om wåhren af wår egen Militie blef upbrändt i Eld, då de Documenter som ej förut war afsändt till Stockholm, blefvo jämpte Cancelliet, och Cammarbyggningen i aska lagda, hvarom för detta Kongl. Cammar Collegium blifvit Remonstrerat, med anhållan om afskrifter af sådane Documenter, som således blifvit upbrändt, hwilcket härigenom till Ödmiuckt hörsampt swar berättes, med skyldigste förblifvande

Eders Exellenciers
och det
Höglofl. Kongl. Cancellie Collegii
Uti H:r Baron och Landzhöfd:z frånvaro
ödmiuk Hörsammaste tjen:re

Sam. Bark Johan Freese.

d. 28 October 1724. Helsingfors Landz Cancellie

§ 11.

Samoin prof. Leinberg esiintoi Jacob Langebekin matkaa v. 1754 Suomen läpi koskevan kirjeen:

(Från Sv. Riksarkivet. Landsh:s i Nyslotts och Kymmenegårds län skrifvelser till Kanslikollegium 1722—1808.)

Tit.

Den 23 hujus ankom ifrån Swerige genom Åbo och Helsingfors hit på gräntsen Danske Geheime Cancellie Archivarien eller som han sig elljest lät kalla, Justitie Rådet Herr Jacob Langebeck i följe af en ung thes släcktinge Clarup, En svensk Magister ifrån Lund Nils Brochman, Ritaren Sören Abelgård och Betienten Christian, utan annat Resepass, än Hans Kongl. Danske Maij:tz den 6 Aprill 1753 honom på Latin gifna öpne bref, at få besöka Tyskland och andra fremmande orter; jemte Recommendation för honom och thes följeslagare till all willfarighets åtniutande och obehindrad resas befrämjande.

Det är wähl owanligit, at någon hälst privat resande utan Kongl. Slotts Cancelliets Resepass til Landet från Stockholm

öfwerkommer — — — — — dock har jag af wördnad för det högstomrörde Konungabrefwet — — — — sedt mig kunna för thenna gången — — — lemna detta Resesälskap mitt Resepass att fritt och obehindradt få fortsätta resan öfver gräntzen på Ryska sidan, sedan the uti Kongl. Förordningarne påbudne afgifter betalte blifvit.

(Sedan bedes om ordres för framtida eventualiteter i afs. på Resepass.)

Lovisa d. 30 Julii 1754.

A. J. Nordenskiöld.

§ 12.

Prof. Palmén pyysi pöytäkirjaan mainita, että professori *J. J. Mikkola* oli tavannut ennen tuntemattomia tietoja eräästä suomalaisesta, joka sekä kieliopintekijänä että muissa tieteellisissä töissä voitti aikanaan paljon huomiota. Hänen nimensä oli *Michael Groening;* vanhemmat olivat muuten tuntemattomat Jakob Groening ja Maria Tallroth. Nuori Michael oli syntynyt Vaasan kaupungissa 26 päivänä Marraskuuta 1714 ja sai kaiketi hänkin tuntea silloisen sodan vaivoja; ainakin hän v. 1729 tavataan Pietarissa, varustettuna passilla, joka on annettu Lappeenrannasta. Hän asui Pietarissa jonkun muuten tuntemattoman Glück'in luona, kenties saaden häneltä opetusta. Kuuluisa tähtitieteentutkija Delisle mainitsee v. 1740 nuorta suomalaista suurella kiitoksella; Groening oli silloin „jo monta vuotta“ ollut häntä auttamassa tähtitieteellisiä havaintoja tehdessään sekä tulkkina. Samassa tarkoituksessa hän sai seurata Delisleä Obdorskiin, kun siellä piti tutkittaman Merkuriuksen kulku auringon ohi sekä määrättämän muutamien paikkojen maantieteellinen asema. Pietariin palattuansa Groening oli Delislen auttajana meriakatemiassa opetusta matematiikassa sekä eri kielissä antamalla, ja oli sen ohessa kielenkääntäjänä ranskan, saksan, ruotsin ja suomen kielissä. V. 1748 hän sai palata kotimaahan, ja siitä asti hän näkyy asuneen Tukholmassa, missä hän kuninkaallisen sihteerin arvonimellä palveli venäjän kielenkääntäjänä. Jo Pietarissa ollessaan oli hän koonnut ainekset venäjän kielioppia varten ja v. 1750 ilmestyi Tukholmassa teos *Grammatica russica eller Grundelig Handledning til Ryska språket, jemte et tilräckeligit Vocabularium,* — siis viisi

vuotta ennen Lomonossovin kiitettyä kielioppia, — ja Groeningin, tosin tutkijoilta miltei kokonaan huomaamatta jäänyt teos, on kuitenkin monessa kohden parempi, valaisten muun muassa silloista lausumistapaa sekä sivistyneitten kesken siihen aikaan käytettyä puhetapaa. Muistoonpano Winterin kokoelmassa Suomen valtioarkistossa mainitsee, että Groening kuoli Tukholmassa 2 päivänä Joulukuuta 1778.

In fidem:
K. Grotenfelt.

Kokous 28 p. huhtik. 1903.

Läsnä olivat esimies hra V. Tavaststjerna sekä jäsenet herrat Z. Yrjö-Koskinen, K. F. Ignatius, Th. Rein, E. G. Palmén, M. G. Schybergson, J. V. Ruuth, A. G. Fontell, K. v. Bonsdorff, K. R. Melander, Aug. Hjelt ja allekirjoittanut.

§ 1.

Edellisen kokouksen pöytäkirja tarkastettiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Tilastolliselta virastolta: Suom. Vir. Tilasto. VI. Väkiluvuntilastoa. 34, Hels. 1903, ja XXI. Köyhäinhoitotilasto. A. 7, Hels. 1903;

Ruotsin valtioarkistolta: Meddelanden från Svenska Riksarkivet, ny följd, 1: 3—5, Stm 1903;

toht. Aug. Hjeltiltä: Släkten Hjelt Historik Biografi Bibliografi, Hels. 1903, ja

prof. K. G. Leinbergiltä kokoelma pienempiä julkaisuja.

§ 3.

Koska Seuran rahanvartia hra Melander ilmoitti vuoden loppupuoliskolla lähtevänsä ulkomaanmatkalle, valittiin prof. E. G. Palmén sill'aikaa rahanvartian tointa hoitamaan.

§ 4.

Hra Ignatius esitti tietoja Hämeenlinnan antaumisesta venäläisille v. 1742 ja oli esitys eri kirjoituksena Hist. Arkistoon painettava.

§ 5.

Prof. v. Bonsdorff esiintoi muutamia tietoja suuren Pohjoismaisen sodan ajalta, jotka etenkin koskivat nostoväen kokoonkutsumista Viipurin aiottua auttamista varten v. 1710.

§ 6.

Prof. Palmén esitti muutamia otteita eräästä tekemästänsä kirjoituksesta, joka koskee Suomessa tehtyjä ja yritettyjä järvenlaskuja, joka tulee täydellisenä julkaistavaksi „Fenniassa".

In fidem:

K. Grotenfelt.

Kokous 15 p. syysk. 1903.

Läsnä olivat esimies hra V. Tavaststjerna sekä jäsenet hrat K. F. Ignatius, Z. Yrjö-Koskinen, E. G. Palmén, J. R. Danielson, J. V. Ruuth, K. G. Leinberg, A. H. Snellman ja allekirjoittanut.

§ 1.

Edellisen kokouksen pöytäkirja tarkastettiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Suom.-ugrilaiselta seuralta: Toimituksia XXI, Hels. 1903;

Ruotsin valtioarkistolta: Meddelanden, Ny följd, 1: 6, Stockholm 1903;

Ruotsal. kirjallisuusseuralta Suomessa: Skrifter 57 (Bref, tal och andra skrifter af M. Choræus, utg. af E. Lagus), Hels. 1903;

tekiältä prof. E. G. Palménilta: Äldre och nyare sjöfällningar och sjöfällningsförsök i Finland (Fennia 20 n:o 7), Hels. 1903, sekä

prof. K. G. Leinbergiltä muutamia pienempiä julkaisuja.

§ 3.

Luettiin Carnegie Institution'ilta Washingtonissa tullut kirje, jossa pyydettiin tietoja Seuran tarkoituksesta ja vaikutuksesta ja johon päätettiin lyhyesti vastata.

§ 4.

Prof. Palmén otti puheeksi jäljennösten hankkimisen valokuvaamisella Vatikaanissa y. m. säilytetyistä Pohjoismaita koskevista historiallisista asiakirjoista, ja päätti Seura, joka ei katsonut varojensa tätä nykyä sallivan erityisiä toimenpiteitä tähän tarkoitukseen, lausua olevansa valmis lunastamaan täten valokuvattuja Suomea koskevia asiakirjoja.

§ 5.

Esimies teki maist. E. Granitin puolesta seuraavan ilmoituksen parista vanhoissa kirjakansissa tavatusta saksankielisestä aikakauslehdestä:

1) *Saksankielinen aikakauslehti v:lta 1611.*

Nimi „*Continuatio VIII der historischen Relation*"; osia heinäkuulta ja elokuulta, löytyi erään saksankielen kirjan kansista v:lta 1623 — (Satakunaan museossa). Tähän asti ei vielä ole voitu tarkemmin määrätä tämän lehden ilmestyspaikkaa, eikä toimittajata y. m., sillä niistä kirjastoista, joidenka kanssa olen ollut kirjevaihdossa, ei ole löydetty sitä teosta, josta kyseessä oleva löytö olisi osa. Tietoja ovat lähettäneet seuraavat kirjastot: *Wienin* yliop. kirjasto, *Wienin* hovikirjasto, *Strassburgin* yliop. kirjasto, *Göttingenin* yliop. kirjasto, *Kölnin* kaup. kirjasto, *Pragin* yliop. kirjasto. Heidelbergiin, jossa löytyy ensimmäinen tunnettu viikkolehti, ilmestynyt Strassburgissa v. 1609, olen myöskin kirjoittanut ja prof. *A. Koch* on luvannut usein mainitusta lehdestä antaa myöhemmin lausuntonsa. Tähän asti näyttää käyneen selville, että tämä „Continuatio VIII" on toimitettu kahdesti vuodessa, nk. Messrelationen nimellä myöhemmin ilmestyneet; Berlinin kirjaston mukaan se olisi jäljennös tahi jatkoa Michael von Aitzingin v. 1583 alkamaan aika-

kauslehteen; tahi kuuluu sarjaan „Historicae Relationis Continuatio des Jacobus Francus“, josta Göttingenissä löytyy useita vuosikertoja v:sta 1576 lähtien. Wienin hovikirjasto sanoo, että löytö kuuluu ilmeisesti aikakauslehteen „Köllner Relationen“, jotka ilmestyivät „in halbjährigen Heften“; Kölnissä ei kumminkaan ole löytöä voitu määrätä.

Pastori *Ferd. Hrejsa* (evang. Pfarrer) Pragista ilmoittaa, että sivulla 81 mainittu „Salvator Kirche“, jonka perustamisjuhlallisuuksia lehdessä kerrotaan, tarkoittaa heidän kirkkoaan. Lehden kanta on protestanttinen, evankelinen, paavin uskoisista nim. käytetään nimitystä „die Papisten“.

2) *Kaksi lehteä (neljä sivua) saksankielistä sanomalehteä*, joista toinen sisältää vuosiluvun 1620, N:o 1, ilmeisesti perioodinen viikkolehti (kansilöytö n:o 27, yliopiston kirjastossa).

§ 6.

Toht. Snellman teki selvää muutamista Pohjanmaan maaherran Johan Ehrenskiöldin vv. 1696—97 hallitukselle lähettämistä kirjeistä, jotka osaltaan valaisevat maakunnan tilaa mainitun kovan nälänhädän aikana. Nämät kirjeet oli esittäjä tavannut maaherrain kirjekokoelmassa Ruotsin valtioarkistossa ja koskevat ne enimmäkseen niitä toimenpiteitä, joihin hallitus ryhtyi viljan hankkimiseksi hädänalaiselle väestölle. Siitä kirjoittaa Ehrenskiöld Korsholmasta 26 p. syyskuuta 1696:

„Eders Kongl. Maij:t månde iagh för någon tijd sedan denne provinciens slätta tillstånd uti all underdånighheet remonstrera och aller underdånigst om Spanmåhl till dhes hielp och understöd böönfalla, nu är iagh åter medelst allmogens dagel. inkommande Suppliqver nödtwungen sådant att iterera effter här större nödh ähr för handen än iagh här tills warit kunnigom, och som här ingestädes något Korn som till utsäde kunde näst kommande wåhr bruckas, är till finnandes, hwarföre och i förtröstan uppå Eders Kongl. Maij:tz nådh emot sine Fattige undersåtare iagh een godh Farkost af Rådmannen här uti Wasa Michael Gavelio befrachtat, hwilken nu i höst till Stockholm öfwer går till att af hempta dhen Spanmåhl som Eders Kongl. Maij:t detta Wasa Contractet warder benådan-

des med, men dhen till dhe andre Städerne här i denna provincien destinerade Spanmåhlen lära dhe i Stockholm liggiande Farkoster kunna afhämpta. Böönfallandes iagh aller underdånigst Eders Kongl. Maij:t täcktes allernådigst detta Contractet Wasa med Otta hundrade tunnor Sprickande Korn till uthsäde, och 350 T:r hafra sampt der möjeligit wore 50 Tunnor Rough till Födan benåda på det Eders Kongl. Maij:tz Hemman ey uti ödes måhl råcka måtte. Sedan är och min aller underdånigste önskan det Spanmåhlen med det första kunde blifwa in skieppat, att fahr Kosten ey uti Stockholm eller under wägen må [blifwa] in frusenn."

Ehdottaessaan että Kajaanin linnassa oleva vilja saataisiin käyttää rahvaan tarpeeksi, lausuu Ehrenskiöld Korsholmassa 23 p. marrask. 1696 päivätyssä kirjeessä m. m. maassa vallitsevasta nälänhädästä:

„Hungeren alt mehr och mehr till tager och så swårligen twingar Landet, att icke allenast een stoor dehl af allmogen har nödgast förtähra sin Boskaph och quittera sine hemman, sampt medh Hustro och Barn begifwa sig up till Carelen, Ryslandh och flere orter att sökia födan, utan och man måst förspörja, det månge af onaturligh Spijs och genom Hunger försmechta och Hoopetahls bort döö. Så är Iagh å nyo förorsackat worden underdånigst för dhen nödlijdande hopen hoos Eders Kongl. Maij:t att inkoma, allerunderdånigst böönfallandes Eders Kongl. Maij:t i allernådigste Betrachtande till sådant eländigt tillstånd tächtes jäm-wäll upplåta allmogen dhen Spanmåhl af 286 T:r som uti Cajanaborgz Slåttz Magazin är liggiande, anten för reede pengar att lösa, eller och in natura i bem:te Magazin att åter betala och inkomma låta, när Gudh wälzignar landet med godh åhrs wext, Skolandes iagh ey underlåta effter min underdånigste pligt så wähl dhen Hafra och Bröd, Korn Eders Kongl. Maij:t till Lijfz uppehälle för allmogen denne Sommar och Höst allernådigst låtit öfwer sända som [bem:te] Magazin Spanmåhl, om Eders Kongl. Maij:t [sine] nödlijdande undersåtare der med behielper [effter] yttersta giörligheten participera dhem mäst [behöfvande?] emellan, att något hvar så långt för rådet sig sträcker skohla der af blifwa wederqvechte och hugnade."

Seuraavasta kirjeestä, joka on päivätty Korsholmassa 7 p. jouluk. 1696, käy selville, että hallituksen toimenpiteestä viljaa oli lähetetty, mutta sattuneen haaksirikon kautta se suurimmaksi osaksi oli joutunut häviöön. Ehrenskiöld kirjoittaa nimittäin muun muassa:

„Eders Kongl. Maij:t uppå mitt underdånigste anhållande nu sidst medh dhen affärdade Fahrkosten här ifrån Wasa, den iagh för allmogens stränge anliggiande nödgades befrachta och till Stockholm öfvergå låta, behagat afsända een post Spanmåhl af 180 Tunnor Korn och 390 T:r Hafra, hwilken Spanl. der Gudh lyckel. hade hulpit till Landz, allmogen icke ringa kommit till hielp och undsättning men beklagel. måste för Eders Kongl. Maij:t iagh underdånigst uptäckia, att samme Farkost som war dhen starkaste och beste af alle här i Landet, des ägare till märkel. Skada, och nästan Total Ruin, är för olyckat blefwen här på Sijdan, så att all Spanmåhl gådt till grundh, der af lijk wähl genom mycket arbete och bekostnadt till 200 Tunnor af bottnen kunnat ophemptas och sedan uptorkas; nu så sum der ibland något af privatorum Spanmåhl jämwähl warit ombordh, som een och hwar till sitt eget behoff och des handellz Bönders undsättiande up kiöpt i Stockholm, så är min underdånigste förfrågan, om Eders Kongl. Maij:t allernådigst ville agreera, att uti det som således bärjat är, de kunde äfwän wähl proportionaliter få participera, der um dhe allerunderdånigst Sollicitera, hwar till iagh ey heller welat förr consentera, än Eders Kongl. Maij:t der om nådigst behagat resolvera och des nådigste swahr iagh fått inhempta.“

Toisessa kirjeessä samalta päivältä koskettelee maaherra papiston ja muun virkamiehistön asemaa.

„Eders Kongl. Maij:t har allernådigst behagat remittera till migh Prästerskapetz i Norra Probsterijet här i Höfdinge dömet underdånigst hoos Eders Kongl. Maij:t giorde ansökning om 270 T:r af dhen till nödlijdande allmogens Subsistence och utsäde hijt i höst öfwer sände Spanmåhlen, effter hwilket Eders Kongl. Maij:tz allernådigste remiss dhe hoos mig alla redan inkommit, och samme Spanmåhls Post affordrat, doch som Eders Kongl. Maij:t der uti intet expresse hauer mig befalt något till

dhem utlefwerera, så är iagh förorsakat worden här öfwer migh först underdånigst förfråga, hwar till mig endels gifwer anledning Eders Kungl. Maij:tz nådigste Svahr om Landzbetienterne, hwilka Eders Kongl. Maij:t ey welat med något af bem:de Spanmåhl benåda, ehuru wähl dhe fast högre än Prästerskapet af denne swåhra tijden präsas, så att dhe med suckan måste förrätta sine beställningar, emedan af sine indehlningz-Bönder dhe ey meigtige äre hwarken Peningar el:r Spanmåhl, utan nödsackas i medler tijd upnegotiera af Borgaren à 28 d:r Tunnan, det dhe skola lefva af; Fördenskull och om Prästerskapet i ber:de Probsterije warda benådande med något af ber:de Eders Kongl. Maij:tz Spanmåhl, dhe öfrige af deres Stånd här i Landet, som sitthia widh lijka willkor, äfven wähl blifwa förorsackade om samma Sollicetera, och Eders Kongl. Maij:t öfwer hoopa, på hwilken hendelse allmogen icke allenas till lifz underhållande komma att lijda brist, utan och deras åkrar lemnade till Landetz äntel. undergångh osådda: ähr altså min oförgripelige tanka att Prästerskapetz underdånige ansökande ey står wed närwarande tijdh att willfaras, emedan [För]rådet är så knapt, att intet Fierde parten [af all]mogen kunna blifwa der af Soulagerade — — ringa hwar skulle bekomma; Lemnes dock till [Eders] Kongl. Maij:tz nådigste behagh om Prästerskapet — — alt som mäst trängde äre, utaf dhen Spanmåhl Eders Kongl. Maij:t uti dess nådigste bref d. 6 sidstledne Octob. med första öpet wattn från Revell lofwat undsättia dhenna utblottade provincien med, må kunna behiälpas, på det Prästeborden icke mindre än allmogens åkrar der af någorlunda må blifwa besådde.“

Pohjanmaan viljantarvetta keväällä 1697 kuvaa seuraava kirje, joka on päivätty Korsholmassa 20 p. maalisk. 1697:

„Eders Kongl. Maij:t månde fuller d. 28 sidstledne Januarii iagh underdånigst berätta, huru som till denne af misvext nu twenne åhr å radh utblottade provinciens besående nest kommande wåhr aller ringeste 8922 T:r Korn nödigt wore, jämwähl till det arma Folketz någorlunda wid lijfwetz bibehållande öfwer sommaren 3,000 T:r Hafra äfwen wähl betarfwas kunde; Dock emeden Posten ifrån Stockholm nu ungefähr 10 wekors tijd redan warit bortta, att iagh befarar ber:de

mit bref, för hinder vid Ålandz Haaf, eij så tijdigt framkommer, att anstalt till samme Spanmåhls remitterande kunde giöras, innan Sädes tijdhen infölle; dy har för det aldrig tillfyllest beklagel. elende bland allmogen och flere här i orten än Jagh understått i diupeste underdånigheet med Posten Norr omkring nu min förra underdånigste böön iterera, aller underdånigst bediandes Eders Kongl. Maij:t af sin höga Kongl. Försorgh och misskundsamheet täckes detta Landetz obeskrifweliga jämmer sig låta till hiertat gåå och medh första öpen wattn, effter Eders Kongl. Maij:tz nådigste till sejelse, hit för sända så mycket sädes och bröd Corn sampt Råug eller Hafra, som Eders Kongl. Maij:tz förråd tåhla kan, på det landet genom hunger icke må aldeles blifva utödt, och af mangell på Sädes Korn lemna osådt, till des äntel:e undergång."

Hallituksen toimesta lähetettiinkin viljaa, mutta kun se pitkällisen vastatuulen johdosta ei joutunut ajoissa perille tämänkeväisen siemenen tarpeesen, käski kuningas säilyttää siitä siemeneksi kelpaavan osan ensi kevättä varten sekä myydä loput tarvitsevalle väestölle 11 vaskitaalerista tynnyrin. Tämän johdosta kirjoittaa Ehrenskiöld Korsholmasta 8 p. heinäk. 1697:

„Först i dessa dagar förber:de Spanmåhl hijt till orten Gudi lof lyckil. anländt är uti 4 Farkoster, hwilka effter hoos gående uppsatts innehafft 360 läster Rigisk måhl, dhem iagh låtit upläggia uti Cronobodar här i landet och af Hafran och Bröd Kornet genom vederbörande Befallningzmän dagel. uth dehlar i Blandh dhen Fattige allmogen, som heela åhret har måst betiena sigh medh onaturligh Spijs, hwar af en ganska stor dehl genom Hunger och elies grasserande Smittosamma Siukdom hafwa satt lifwet till, Varendes fuller, ehuru wähl något af landet lemnat liggia obrukat, dock een stor dehl af åkrerne sådde, som Gudi ährat ser härligen uth, att man medh den högstes tillhielp har till förmoda een godh åhrs vext, så frampt den nådige Guden afwänder Kiöldh och Frost och der medh än ytterligare ey straffar denne provincien, hwileken på den händelsen skulle råka uth i eländigt tillståndh och aldeles luta till undergångh, Hwilcket Gudh nådeligen afböje, hafwandes iagh på alt giörligit sätt under detta påstående synda straffet söckt invigilera med Eders Kongl. Maij:tz Räntters upbä-

rende, men Gudi klagat, som allmogen intet hafft att uppehålla sigh medh, så har dhe och måst till baka sättia sin wanlige förnembste nähringzmedell som Tieru Värkningen, Siehle Skiuterijet och öfwer resande till vinterlega, hwar af de blifwit så uthblottade, att ey något wijdare hoos denn fins att till gåå, än några ynklige Creatur, af hwilka dhe jämwähl för nödh skull stoor dehl förtärt och öfrige betiena dhem till deras uppehälle, hwar utan dhe med sine Fattige barn ey kunna underhålla lifvet; lefwer altså i den underdånigste förtröstan att Eders Kongl. Maij:t med allernådigste ögon sine Fattige undersåtares nödh och elände anser, och hafwer med dem ett nådigt tohlamodh, till des Gud välsignar landet, och de effter sin högsta åstundan fåå af börda sigh, hwadh Eders Kongl. Maij:t de Skyldige ähre.“

Kova hädänaika antoi opetuksia tulevaisuuden varalle. Niin kirjoittaa Ehrenskiöld viljan säilyttämisestä vastaisia tarpeita varten m. m. seuraavaa Korsholmasta 15 p. syysk. 1697:

„Jagh — — är föranlåten Eders Kongl. Maij:t att föredraga, det och sielfwa förfahrenheeten uti dessa förflutna Missväxtz Åhren uthwijsat, huru skadeligit det warit för Landet, Eders Kongl. Maij:tz egit högst angelägen interesse där igenom och lijdit, att all Spanmåhl både af Eders Kongl. Maij:tz och Cronones ränttor, som och dhen Borgerskapet uppkiöpt hafwa, blef af Landet bårtförd, så att inttet i förråd war, då Gudh Landet med misswäxt behagade heemsökia, hwar af och sedan hände, då Spanmåhl åter tillskaffas skulle, att stoore Siöskader tillförslen förhindrade, så för Eders Kongl. Maij:tt som och för Borgerskapet. Är altså mitt oförgripelige Förslag och allerunderdånigste Böhn, Eders Kongl. Maij:tt tächtes tillåta, det hwarje Åhrs wäxt som om wåhren öfverskippas plägar, må så länge qwarliggia J landet, till des man fåhr see hwad åhrswäxt om hösten där effter faller, och sålunda kunde landet medh uthsäde altijd wara försedd, när någon Missväxt det Gudh nådeligen afwände tillstöta skulle, där doch dhen Spanmåhl som tillskaffas plägar ifrån andra ortter många olyckor är underkastat och merendels för sent och effter Såningz tijden anlända plägar, warandes fuller en stoor dehl af dhen Spanmåhl Eders Kongl. Maij:tt åhrligen tillfaller Militiæ officerarne

tillslagne, men som dhe ey uti landet boendes äro icke eller Spanmåhlen in natura emothtaga, uthan haar Regementz skrifwaren effter deras ordre dhen samma till en eller twå Borgare. hwilcka dhen samma sedan till andra ortter öfwerskippat, försåldt, och officerarne med peningar betalt. Beder fördenskull Eders Kongl. Maij:tt Jag allernådigst det Eders Kongl. Maij:tt till Landetz bästa nådigst täcktes den förordning giöra, att bonden sin Spanmåhl, dhen han till Regemenz skrifwaren böhr uthgiöra, må få effter Eders Kongl. Maij:ttz Gloorwyrdigst i åminnelse Högst Sahl. H:r Faders nådigste utgifne resolution och föresatte prijs inlösa, dhär han Spanmåhlen sielf betarfwa må. Och att Regementz skrifwaren må blifwa pålagd Spanmåhlen till dhe nödlijdande, och icke en eller twå förmögne Bårgare, försälja. Således kunde åter största dehlen af allmogen blifwa upprättad, så att dhe wijd någon påkommande misswäxt något hafwa i förråd, hwar medh dhe sig sielfwa kunna uppehålla och andra någorlunda hielpa.“

Tähän aikaan oli kuningas myöskin 23 p. elok. 1697 käskenyt Ehrenskiöldin antaa lausuntonsa, voitaisiinko se 388 miehen vajaus, mikä Pohjanmaan väestön ylläpitämässä 1,200 miestä käsittämässä sotilasmäärässä oli ilmaantunut, jo tulevana talvena saada täydennetyksi. Tämän johdosta kirjoittaa maaherra Tukholmasta 12 p. marrask. 1697 vuoden sadosta ja kansan yleisestä tilasta hänen maaherrakunnassaan m. m. näin:

„Det ehuru wäll några få, hwilka medh gammal Landsens sädh sina åkrar i tijdh besådt, af Gudi medh en ymnig åhrsväxt äro blefne wälsignade. Så hafwer den fremmande Spanmåhlen som sent och effter rätta såningztijden uthsåddes, särdeles Kornet, af Frånsten blifwit fördärfwat, jämbwäll haar Rågen ganska ringa af sig kastat, hwilcken förr än Frånsten påkom ey kunde till sin fulla mognad hinna, Elljest haar och en stoor dehl af Landet i detta åhr alldeles osådd warit. Förutan denna swåhrheet, haar dhen om sig frätande siukdom och hungers nödh en myckenheetz af Fålk frånfälle förorsakat, så att uti detta Österbotns Höffdinge döme öfwer Fembton tusende Persohner äro medh döden afgångne, hwar af händt är, det så uti Knechte, som dhe andre Sochnarne, månge hemman

äro· ödelämbnade och månge af Manskap så uth blåttade, att ey andre än små barn, eller wanföre män och qwinnor qwarlämbnat. Nu allernådigst Konungh och Herre, Såssom allmogen uti så swåhr olägenheet är stadd; alltså är min allerunderdånigste och oförgriplige tanka, det Eders Kongl. Maij:tt tächtes allernådigst medh uthskrifningen i denne swåre tijden låta beroo till des Gudh landet åter wällsignar med godh åhrswäxt och allmogen kan förmå uthskrifningen undergå sampt afgången ehrsättia, det förmodligen och näst Gudz tillhielp A:o 1699 medh mindre beswähr kan winna sin framgång. J medler tydh kunde det manskap som qwarlefwer, och nu till afgångens ehrsättiande skrifwas skulle, månge hemman som öde och öfwergifne äro, uptaga och excolera sampt Skatten där af till Eders Kongl. Maij:tt ehrläggia."

§ 7.

Prof. Leinberg jätti Hist. Arkistoon painettavaksi kirjoituksen „Några tillägg till uppsatsen om finske studerande i Jesuitkollegier".

§ 8.

Samoin prof. Leinberg jätti Arkistoon kopioittamansa kertomuksen Juhana Flemingin vangiksi joutumisesta ja mestauksesta v. 1599.

§ 9.

Maist. J. M. Salenius oli lähettänyt seuraavan tiedon-annon Vuoksessa olevista entisistä rajapyykeistä, Päiväkivestä ja Uudinkivestä:

Suomen maan naapurit, Ruotsi ja Venäjä, ovat aikojen kuluessa monta kertaa keskenään jakaneet tämän maan. Miten raja ensin Kymijoen tienoissa pantiin kulkemaan, ei ole tarkoin tunnettua. Mutta sittemmin raja kulki Pähkinäsaaressa tehdyn sovinnon mukaan Etelä-Karjalan halki. Se siellä kulki Saaejokea myöten ja sen suulta Vuosta myöten Noisniemen kären ohi Päiväkivelle. Sitä rajaa aiottiin monta kertaa käydä uudestaan ja kumminkin syksyllä v. 1595 Täyssinän rauhan jälkeen sitä todellakin tarkastettiin, kun Ruotsin hallituksen käskyn

mukaan ensin oli haettu vanhoja rajamerkkiä. Silloin Päiväkiveen oli hakattu risti ja koukku, sillä sellaisia merkkejä ynnä ihmisten muotoja oli hakattu muihinkin paikkoihin kiviin ja puihin pitkin rajaa Retusaaresta Hirvisaareen. Kansa kertoo, että Päiväkivessä olisi ollut syviä uurteitakin, jotka rajan suuntaa viittasivat, vieläpä puustaviakin, ja joku kertoja on lisännyt, että kun se kivi taukosi valtakuntien rajana olemasta, niin venäläiset käänsivät sen alassuin ja vierittivät syvemmälle Vuokseen. Se lisäys ei ole uskottava, sillä tämä kivi on 6 $^3/_4$ metriä pitkä, 5 metriä leveä ja 3 metriä 59 sentimetriä korkea ja siis sangen raskas. Muodoltaan se on ison vierinkiven kaltainen ja on vieläkin rajana Valkjärven pitäjän Päiväkiven kylän ja Sakkolan pitäjän Noisniemen kylän maitten välillä. Vuoksessa se ennen oli luotona, mutta nyt se on heikon kivenheiton päässä rannasta ylämaalle päin, koska Vuoksen pinta paljon aleni tätä virtaa laskettaissa. Tämä kivi on liuskoiksi murenevaa mineraalia ja sentähden sen pinnassa, viime kesänä siellä käydessäni, ei enää näkynyt muuta, kuin vähiä jäännöksiä entisistä uurteista. Näistä päättäen koukku olisi ollut Venäjän puolella ja risti Ruotsin puolella rajaa. Siitä kivestä pitäjäin välinen raja vieläkin kulkee, niinkuin ennen valtakuntien välinen raja, vanhaan rajakantoon, jota ennen sanottiin tervaskannoksi ja jonka ympärille kiviä oli ladottu. Siitä raja jatkuu Sikosaaren kautta Uunikivelle. Näin kansa nyt kutsuu sitä Vuoksen kivisessä luodossa olevaa jotenkin korkeaa kiveä, jonka nimi ennen kirjoitettiin Uuthenkivi, Uthenkivi, Udenkivi Udinkivi ja Uhnikivi. Sen nimen vanha käännös kuului Paulunsten, Päiväkivi taas oli ruotsiksi Solsten. Uunikivestä vanha historiallinen raja kulki Hirvisaaren yli luoteeseenpäin.

§ 10.

Samoin maist. Salenius oli lähettänyt tilastollisia tietoja Porvoon entisen kymnaasin oppilaista, ja oli ne eri kirjoituksena Hist. Arkistoon painettavat.

§ 11.

Allekirjoittanut esitti kirjoituksen „Muutamia lisätietoja Juhana herttuan häämatkasta v. 1562“, joka oli Hist. Arkistoon painettava.

§ 12.

Allekirjoittanut huomautti parista tiedosta, joita tavataan K. H. Karlssonin julkaisussa „Handlingar rörande Dominikaner-provinsen Dacia“ (Historiska Handlingar till trycket befordrade af Kongl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rör. Skandinaviens historia, 18, N:o 1, pain. Tukholmassa 1901) ja koskevat erästä Sigtunan dominikaani-luostarista olevaa Martinus nimistä veljestä, joka 1500--1501 on käynyt Italiassa ja m. m. pitänyt luentoja Neapolin dominikaaniluostarissa, sekä lausui sen arvelun että ne koskevat Martti Skytteä, joka Suomen piispainkronikan nimenomaisen todistuksen mukaan on siellä kauvemman aikaa ulkomaan matkoillaan viipynyt („perlustrata Italia“). Nämä tiedot kuuluvat seuraavasti:

1500. Fr. Martinus de Svetia assignatur in conventu Sancti Dominici de Neapoli ad legendum sententias pro gradu et forma magisterii etc.; in contrarium etc. Die XVI Oct. Rome.

1501. Fr. Martinus conventus Sictoniensis assignatur in quocunque conventu, in quo invenerit benivolos receptores, et commendatur presidentibus conventuum. Die 19:a Julij Rome.

In fidem:
K. Grotenfelt.

Vuosikokous 9 p. marrask. 1903.

Läsnä olivat esimies hra V. Tavaststjerna, jäsenet hrat K. F. Ignatius, Th. Rein, K. G. Leinberg, J. V. Ruuth, E. G. Palmén, M. G. Schybergson, Aug. Hjelt, A. H. Snellman ja allekirjoittanut sekä muutamia muita kansalaisia.

§ 1.

Esimies ylitarkastaja V. Tavaststjerna piti esitelmän „Suomen sotavoimasta Kustaa Vaasan ja Eerikki XIV:n aikoina“ ja oli se Hist. Arkistoon painettava.

§ 2.

Allekirjoittanut luki seuraavan kertomuksen Seuran vaikutuksesta viimekuluneena vuotena:

Suomen Historiallisen Seuran Vuosikertomus 9 p. marrask. 1903.

Suomen Historiallinen Seura on viimekuluneellakin vuodella hiljalleen koettanut täyttää tehtäväänsä, levittää valoa Suomen entisyyteen. Iloksi Seurallemme on ollut huomata ett'ei se ole yksin harrastuksissaan, vaan että laajemmissakin ja nähtävästi yhä laajenevissa piireissä käsitetään kuinka kansamme entisyyden tuntemus on sen tulevaisuudellekin tärkeä. Todistuksena tästä yleisemmästä historian merkityksen käsityksestä voitaneen ensi sijassa mainita se tapa, jolla kaupunkikuntamme, toinen toisensa perästä, viime vuosina ovat ryhtyneet toimiin historiallisten vaiheidensa kuvaamiseksi. Tämä toiminta on jo tuottanut, ja on toivottavasti vast'edeskin tuottava teoksia, joilla on oleva pysyväinenkin arvo kansamme historian valaisemisessa.

Toinen todistus laajenevasta historiallisesta harrastuksesta on se Historiallinen Aikakauskirja, joka tämän vuoden alusta nuorempain historianharjoittajain toimesta on syntynyt ollaksensa heille säännöllisenä yhtymäpaikkana heidän pyrinnöissään. Vaikka Aikakauskirja tarkoitukseensa nähden ei olekkaan omistettu yksistään Suomen historian tutkimiselle, tulee se, niinkuin kokemus jo onkin näyttänyt, sisältämään useampia tutkimuksia tältäkin alalta, minkä lisäksi se virkeämpi harrastus historiatieteesen yleensä, joka täten osoitaksen, epäilemättä vast'edes on tuottava enempiä hedelmiä isänmaankin historian tutkimiselle.

Mitä Seuran omiin kirjallisiin töihin tulee, on vuoden kuluessa painosta ilmestynyt Hist. Arkiston XVIII:n osan molemmat vihot, joista ensimmäinen sisältää kaksi toht. K. R. Melanderin kirjoittamaa Lübeckin kauppapolitiikia koskevaa tutkimusta, ja toinen useampien Seuran jäsenien vuoden kuluessa esittämiä kirjoituksia, joista alempana olevassa luettelossa annetaan tarkempi selko. Sitä paitsi on hra V. Tavaststjerna ryhtynyt uuden kameralisten asiakirjain vihon painattamiseen, joka tulee käsittämään manttaaliluetteloita 1500-luvun lopulta ja jota tähän saakka 6 arkkia on painettuna ja noin 3 jälellä. Myöskin on Seura hra Tavaststjernan ehdotuksesta päättänyt Todistuskappaleidensa sarjassa julkaista vanhemman osan Ruotsin valtioarkistossa säilytetystä n. s. Tavastin kokoelmasta.

Tämä osa käsittää suuren joukon asiakirjoja, erittäinkin Arvi Henrikinpoika Tavastin kirjevaihdosta, ja valaisee monessa suhteessa maamme tilaa siihen aikaan.

Mainittava hanke, johon Seuramme on ottanut osaa, on Suomea koskevan historiallisen kirjaston aikaansaaminen Vatikaanin arkistoon Roomaan. Sittenkuin kansalaisemme H. Biaudet, joka kauvemman aikaa on mainitussa arkistossa historiallisia tutkimuksia harjoittanut, oli asiasta tehnyt ehdotuksen, päätti Historiallinen Seura yritystä edistää ja puolestaan sinne lahjoittaa omat julkaisunsa. Toisten tieteellisten seurojen, yliopiston kirjaston ja myöskin muutamain yksityisten kustantajain avulla saatiin jotenkin täydellinen kokoelma kysymyksessä olevaa kirjallisuutta kokoon ja toimitettiin määräpaikkaansa, josta myöskin kiitoskirje jo on Seuralle saapunut.

Vielä on Seurassa otettu puheeksi valokuvauksella valmistettavien jäljennösten hankkiminen ulkomaisissa arkistoissa säilytetyistä Suomen historiaa koskevista asiakirjoista, vaan kun Seura ei ole katsonut varojensa tätä nykyä sallivan ryhtyä erityisiin toimenpiteihin tätä tarkoitusta varten, päätti se ainoastaan lausua olevansa valmis lunastamaan täten valokuvattuja Suomea koskevia asiakirjoja.

Vuoden kuluessa on Seura vastaan-ottanut sen kunniadiplomin, joka sille suotiin Pariisin viime maailmannäyttelyssä esillä olleesta julkaisujensa kokoelmasta.

Historiallisen Seuran edustajaksi Arkeologiseen Kommissioniin on viime vuoden lopussa kolmeksi vuodeksi eteenpäin valittu allekirjoittanut K. Grotenfelt.

Tieteellisten seurojen valtuuskunnan jäsenet Seuran puolesta on tänä vuonna ollut prof. E. G. Palmén ja varajäsenenä toht. A. H. Snellman.

Seuran kokouksia on vuoden kuluessa ollut 5, vuosikokousta lukematta. Niissä on tehty seuraavat esitykset ja tiedonannot:

Senaatori *K. F. Ignatius* on esittänyt suomalaisten osanotosta Kaarlo XI:n v. 1688 Vilhelm Oranialaiselle lähettämään apujoukkoon, kirkkoherra Pacchaleniuksen tunnetusta maankavallusjutusta sekä Hämeenlinnan antaumisesta venäläisille v. 1742.

Prof. *E. G. Palmén* on puhunut Kajaanin seutujen oloista

pikku vihan aikana, venäläisen kieliopin tekiästä, suomalaisesta Gröningistä, ja järvenlaskujen taloushistoriallisesta merkityksestä.

Prof. *K. G. Leinberg* on esiintuonut luettelon Ruotsissa pakolaisina oleskelevista suomalaisista virkamiehistä ison vihan aikana; erään kirjeen lääninarkistojen kohtaloista samaan aikaan; kirjeen J. Langebekin matkasta Suomessa 1754; uusia tietoja suomalaisista jesuiita-oppilaista ja kertomuksen Juhana Flemingin mestauksesta Turussa 1599.

Maist. *J. M. Salenius* on antanut tietoja eräästä Pietari Brahen kirkkoherrannimityksestä v. 1668, entisistä rajapaikoista Vuoksen seuduilla sekä Porvoon kymnaasin oppilaista.

Toht. *K. R. Melander* on esittänyt tietoja Eeva Merthenin suvusta ja Ahvenanmaan metsäkauriista 1600-luvulla.

Prof. *K. v. Bonsdorff* on puhunut Viipurin auttamiseksi v. 1710 kokoonkutsutusta nostoväestä.

Toht. *A. H. Snellman* on maaherra Ehrenskiöldin kirjeistä antanut tietoja Pohjanmaan oloista 1696—97 v:n kadon aikana.

Toht. *K. Grotenfelt* on esittänyt uusia tietoja Juhana herttuan häämatkasta v. 1562 sekä Martti Skytten oleskelusta Italiassa v. 1500.

Toht. *Gunnar Palander* on esiintuonut muutamia Daniel Jusleniuksen kirjeitä Johannes Gezelius nuorimmalle.

Maist. *E. Granit* on lähettänyt tietoja parista hänen kirjojen kansista tekemästänsä vanhojen sanomalehtien löydöstä.

Seuran kokoonpanossa ei ole vuoden kuluessa mitään muutosta tapahtunut. Esimiehenä on ollut ylitarkastaja toht. V. Tavaststjerna, rahanvartiana toht. K. R. Melander, jonka poissa ollessa ulkomaanmatkalla prof. E. G. Palmén on hoitanut rahastoa, sekä sihteerinä allekirjoittanut.

Helsingissä 9 p. marrask. 1903.

Kustavi Grotenfelt.

§ 3.

Prof. E. G. Palmén, joka varsinaisen rahanvartian poissa ollessa on rahastoa hoitanut, luki seuraavat tilit:

Suomen Historiallisen Seuran voiton ja tappion tili $^{9}/_{11}$ 1903.

	Mkkaa	P:iä	Mkkaa	P:iä
Vastattavaa:				
Rabben haudan hoidosta vuosina 1902 ja 1903	40	—		
Vahtimestarin palkka	40	—		
Painattamiskustannuksia	2,447	50		
Sihteerin palkka	300	—		
Kapteeni Biaudetille myönnetty . .	300	—		
B. Kahlrothin lasku	8	75	3,136	25
Säästökassatilillä Kansallispankissa .			1,005	—
Juoksevalla tilillä			41	82
Kassassa			26	42
Ostettu 15 Turun kaup.-lainan v. 1902 5 % 1,000 m. oblig. (Litt. B.)			15,300	—
Yhteensä vastattavaa			19,509	49
Vastaavaa:				
Säästökassatilillä Kansallispankissa $^{9}/_{11}$ 1902			4,150	—
Juoksevalla tilillä samassa pankissa $^{9}/_{11}$ 1902			24	09
Maanviljelys- ja teollisuuspankista saatu: pääomaa 2279: 08 ja korkoja 228: 05	2,507	13		
Furuhjelmin rahaston korko . . .	2,000	—		
Hypoteekkiyhdistyksen oblig. korko	88	75		
Turun obligatioonin korko	417	50		
Helsingin obligatioonin korko . . .	22	50		
Säästökassatilin korko Kansallispankissa	160	96		
Juoksevan tilin korko samoin . . .	—	79		
Erään talletuksen korko samoin . .	8	75		
Otavalta saatu myydyistä kirjoista .	129	02	5,335	—

	Mkkaa	P:iä	Mkkaa	P:iä
Myyty seuralle kuuluvat Hypoteekkiyhdistyksen 4 1/2 % laina-oblig. v. 1884, joiden kirjoissa oleva arvo oli 10,141: 20			10,000	—
Yhteensä vastaavaa			19,509	49

Rahaston tila 9/11 1903.

Vastaavaa:

Obligatioonitili:				
Turun kaup. 5 % lainan v:lta 1902 1,000 m. obligatioonit n:ris 1213—15 ja 1430—1441 (Litt. B.) . . .	15,300	—		
Helsingin kaup. 4 1/2 % lainan v:lta 1882 obligatiooni n:o 00,234 (Litt. C.) à 500 m.	490	—	15,790	—
Saatava Maanviljelys- ja Teollisuuspankin konkurssista:				
Talletustodistuksesta n:o 1,107 . . .	7,578	63		
„ „ 1,170 . . .	2,266	35		
„ „ 1,430 . . .	3,007	49		
Juoksevalta tililtä samassa pankissa .	1,354	53	14,207	—
Juoksevalla tilillä Kansallispankissa	41	82		
Säästökassatilillä Kansallispankissa (vastakirja 3764)	1,005	—		
Kassassa	26	42	1,073	24
Tilivuoden kuluessa kärsitty tappio jonka johdosta Seuran yleinen rahasto 9/11 1903 oli 20,917: 05 . .			221	13
(Tästä tappiosta on 141: 20 tappiota Seuran omistamain Hypoteekkiyhdistyksen obligatioonein myynnistä niiden nimellisarvosta, 79: 93 muita tappioita)				
Yhteensä vastaavaa			31,291	37

	Mkkaa	P:iä	Mkkaa	P:iä
Vastattavaa:				
Rahasto asiakirjain julkaisemista varten valtiolaitoksemme perustamisen ajoilta	8,159	36		
Äyrämöisen palkintorahasto	1,993	83	10,153	19
Seuran yleisen rahaston varat $^{9}/_{11}$ 1902 — 21,284: 64, josta on otettava tiliin pantu, mutta silloin vielä kantamaton säästökassatilin korko 146: 46			21,138	18
Yhteensä vastattavaa			31,291	37
Korkotili:				
Maanvilj. ja Teoll.-pankista korkoja	228	05		
Furuhjelmin rahaston korot	2,000	—		
Obligatioonien korkoja	528	75		
Säästökassatilin korko Kansallispankista	160	96		
Juoksevan tilin korko samoin . . .	—	79		
Erään $^{2}/_{3}$ 1903 Kansallispankilta saadun ja $^{31}/_{3}$ 1903 samalle pankille myydyn 2,500 m. suuruisen talletuksen korko à 4 $^{1}/_{2}$ %	8	75	2,927	30

§ 4.

Sihteerin vuosipalkkio määrättiin ensi vuodeksi 300 markaksi, niinkuin tähänkin asti.

§ 5.

Toimitettiin Seuran virkamiesten vaalit ensi vuodeksi, jolloin valittiin: esimieheksi prof. K. v. Bonsdorff, sihteeriksi allekirjoittanut ja rahanvartiaksi toht. K. R. Melander.

In fidem:
K. Grotenfelt.

Kokous 12 p. jouluk. 1903.

Läsnä olivat esimies hra K. v. Bonsdorff, jäsenet hrat K. G. Leinberg, M. G. Schybergson ja allekirjoittanut sekä herrat Jac. Ahrenberg ja P. Nordmann.

§ 1.

Kahden edellisen kokouksen pöytäkirjat tarkastettiin ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Upsalan yliopiston kirjastolta 6 historiallista väitöskirjaa ja muuta akatemista julkaisua;

Tilastolliselta virastolta: Suomen Tilastollinen Vuosikirja. 1903, Hels. 1903; Suom. Vir. Tilasto. I. Kauppa ja merenkulku. 22 (suomeksi ja ruotsiksi) ja Suom. Vir. Tilasto. VII. A. Säästöpankki-tilasto. 12 (samoin suomeksi ja ruotsiksi);

Tiedeseuralta: Förhandlingar. 45. 1902—1903, Hels. 1903;

Ruotsal. kirjallisuusseuralta: Skrifter 58 (Skildring af krigshändelserna i Öster- o. Vesterbotten 1808—1809 af C. J. Ljunggren) ja 59 (H. Pipping, Bidrag till Eddametriken), Hels. 1903.

§ 3.

Tieteellisten seurojen valtuuskunnalta tulleen kirjeen johdosta valittiin Seuran edusmieheksi valtuuskuntaan v:ksi 1904 prof. E. G. Palmén ja varajäseneksi prof. K. v. Bonsdorff, josta tieto oli asian-omaiseen paikkaan annettava.

§ 4.

Esimies luki Seuran edesmenneestä jäsenestä ja perustajasta, senaatori Yrjö Koskisesta seuraavat muistosanat:

I öfverensstämmelse med sedvanan inom samfundet får jag erinra om att samfundet nyligen förlorat en af sina ledamöter och stiftare, friherre G. Z. Yrjö-Koskinen, hvilken afled den 13 november vid nära 73 års ålder.

Af de ledamöter, hvilka tillhört samfundet under dess snart 30:åriga tillvaro, har väl ingen i högre grad än frih. Yrjö-Koskinen intagit en ledande ställning inom samfundet

och få äro de, om hvilka det kan sägas, att de i afseende å intensiteten i sin värksamhet öfverträffat eller gått upp emot honom. När i maj 1864 en särskild historisk sektion bildades inom finska litteratursällskapet, utsågs Yrjö-Koskinen till sektionens förste ordförande och sedan han afträdt från ordförandeposten i april 1865 fungerade han såsom sektionens sekreterare intill mars 1875, då den historiska sektionen efterträddes af Historiska samfundet. Till förutsättningarna för detta samfunds tillkomst hade Yrjö-Koskinen bidragit på ett så värksamt sätt, att det måste betraktas som en naturlig hyllning åt hans förtjänster, då han genom sina kollegers förtroende utkorades att inleda raden af samfundets ordförande. Från ordförandeskapet afgick han vid samfundets första årsfest 9 nov. 1875, fungerade sedan som skattmästare till november 1876, såsom sekreterare till november 1877 samt såsom ordförande under värksamhetsåren 1879—80, 1888—89 samt 1899—1900. I början af 1880-talet, då Yrjö-Koskinen inkallades i den inhemska regeringen, inträdde helt naturligt en märkbar förändring i hans förhållande till samfundet, besöken i samfundet blefvo med åren alt färre och meddelandena till samfundets protokoll nästan upphörde. Men att intresset för samfundets sträfvanden fortbestod, framgick under de tvänne år Yrjö-Koskinen ännu ledde förhandlingarna och vid hvilkas utgång han lämnade ordförandeposten med tvänne i Arkisto intagna föredrag, det ena öfver sin gamle vän Julius Krohn, det andra öfver ett ämne, som redan några årtionden tidigare sysselsatt honom. — Som ett uttryck för samfundets erkännande af detta intresse må nämnas, att samfundet genom en del af sina ledamöter uppvaktade frih. Yrjö-Koskinen på hans 60- och 70-årsdagar.

Det inflytande frih. Yrjö-Koskinen utöfvade på den historiska sektionens och sedermera på det historiska samfundets värksamhet berodde emellertid icke allenast på den andel han personligen tog däri, utan i främsta rummet på den ställning han under en längre tid kom att intaga såsom den mest framträdande representanten för de historiska studierna i vårt land. Mellan Yrjö-Koskinens första historiska publikation Kertomus Hämeenkyrön pitäjästä (1852) och hans sista Venäläisistä sotavangeista Suomessa ison vihan aikana (1901) ligger en tide-

rymd af ett halft århundrade, som utmärkes af en litterär produktion på det historiska området, mer omfattande än någon föregående finsk forskares sedan Porthans tider. Att närmare ingå på innehållet i denna produktion är i detta sällskap fullkomligt onyttigt; såsom de viktigaste och tillika för hans forskning mest karaktäristiska vill jag endast framhålla Tiedot Suomen suvun muinaisuudesta, Nuijasota, Suomen kansan historia, Yrjö Maunu Sprengtporten ja Suomen itsenäisyys, Tutkimus maanomistusseikoista Suomessa keskiaikana samt Johtavat aatteet ihmiskunnan historiassa. Genom dessa och andra arbeten har kännedomen om fäderneslandets framfarna öden blifvit i högst betydande grad förökad, på samma gång som många tidigare kända förhållanden blifvit stälda i ny belysning, och särskildt har den uppfattning blifvit framhäfven och praktiskt utförd att Finland har en egen historia.

Jämför man de arbeten, hvilka föra historieskrifvaren Yrjö-Koskinens namn till eftervärlden, med öfriga alster af historisk forskning, som framträdt under det senaste halfseklet, utfaller jämförelsen visserligen icke alltid till de förstnämdas förmån. Vi äga nämligen historiska arbeten, hvilka i afseende å forskningens omfattning och innehållets djup fullt ut mäta sig med Yrjö-Koskinens; vi äga arbeten, hvilka uppväga eller öfverträffa hans i historisk objektivitet; vidare andra, hvilka äga ett bestämdt företräde i framställningens konst, om icke precis i uttryckens klarhet och precision, dock i afseende å stilens elegans och språkets välljud. Ingå vi på en närmare kritik af innehållet i Yrjö-Koskinens arbeten, möta vi en klar och självständig uppfattning, tankedjup, ställvis hvad man kunde kalla historisk intuition, men vi stöta ock på svaga premisser och skefva omdömen, på en benägenhet att konstruera, att bakom händelserna och personerna inprässa meningar och syftemål, hvilka icke stödas af källornas vitnesbörd. Och dock har väl knapt någon historisk skriftställare under det förgångna seklet i högre grad än Yrjö-Koskinen utöfvat inflytande på den historiska forskningen och den historiska uppfattningen i vårt land. Det är naturligtvis en vansklig sak, som tarfvar en särskild undersökning, att närmare bestämma olika författares förhållande till hvarandra, att utreda, från hvilka håll de inflytelser och intryck utgått, som bestämt deras allmänna ståndpunkt

och deras ståndpunkt i enskilda frågor. Men såvidt jag tyckt mig finna, ha åtminstone de flesta af våra historici under senare tid inhämtat något af Yrjö-Koskinen, icke blott af historiskt vetande, utan jämväl af historisk uppfattning. Somliga ha tillegnat sig hans betraktelsesätt i högre grad och utan tvifvelsmål, andra i mindre mån och med reservation emot missriktningarna inom densamma.

Men frih. Yrjö-Koskinens lifsgärning inskränkte sig icke till häfdatecknarens och historielärarens kall. Såsom partiledare, publicist och statsman ingrep han i det medborgerliga och politiska lifvet med en oböjlig kraft och seg uthållighet, som slutligen gjorde hans namn till en stridslösen för dagen. Utan att af lyckliga eller vidriga förhållanden låta sig ledas från de grundsatser och de vägar han i ungdomen utstakat för sig, egnade han sin mannaålders och ännu sin ålderdoms sista krafter till befrämjandet af syftemål, i hvilka han trodde sig finna den enda lyckliga lösningen af tidens brännande spörsmål. En partistridens man, gick han länge, följd af trogna kämpar och beundrande skaror, från seger till seger; och han kunde tydligt skönja utvecklingens gång mot det mål, som hägrade för honom: det finska språkets och det finska språkelementets hegemoni såväl i det offentliga som i det enskilda lifvet. Men mot sin lefnads slut, då språkfrågans herravälde begynte ifrågasättas och andra frågor trängdes i första planet, fann den gamle höfdingen sin herskaremakt försvagad, han såg en del af sina bästa trupper såväl inom ungdomen som inom den äldre generationen tveka och åtskiljas och han bortgick i en stund, då en ny storm vuxit upp, häftigare och ödesdigrare än någon af de dem han tidigare haft att bestå.

Om frih. Yrjö-Koskinens värksamhet såsom vetenskaplig och politisk skriftställare, såsom medborgare och statsman kan utan större meningsskiljaktighet utsägas, att den kanhända varit mer ingripande än någon annan finsk mans under de senast förflutna årtiondena. Men huruvida de frukter densamma burit enbart eller ens till öfvervägande del varit frukter på godt, därom ha meningarna varit delade och äro det i denna stund mer än någonsin förut. Det tillkommer icke mig att uttala mig i denna sak och jag skulle fela mot de enklaste regler för historisk objektivitet, om jag, utan nödiga förutsättnin-

gar för ett rättvist och sakenligt bedömande, skulle inlåta mig på ett dylikt försök. Jag tror ock, att det skall kräfvas en lång tid, innan meningsbrytningarnas vågor tillräckligt lagt sig och innan våra inre förhållanden nått det lugn eller den stabilitet, att man kan fullt lidelsefritt och med skipande af möjlig rättvisa åt alla håll teckna frih. Yrjö-Koskinens värk och personlighet, utreda hans motiv och syftemål, hans medel och utvägar såsom offentlig man samt bedöma, i hvad mån hans statsmannakraft var vuxen de uppgifter, som på sistone stälde sig för densamma. Det tillhör den historiska forskningen att i en framtid, då lofsångerna tystnat likaväl som anklagelserna, egna denne märklige och högt begåfvade man ett eftermäle, å ena sidan fritt från kult, å andra sidan fritt från kalomni.

Till sist får jag nämna, att vid Yrjö-Koskinens begrafning en krans blifvit nedlagd å Historiska samfundets vägnar.

§ 5.

Toht. P. Nordmann esitti Kajaanin hauptmannin Palmbaumin kirjeiden perustuksella tietoja 1656—57 vuosien sotatapauksista Kajaanin läänissä. Ne antavat elävän kuvan näillä seuduilla silloin vallinneista oloista ja asukkaiden mielialasta; joukossa tavataan eräs suomenkielinenkin sotaraportti.

§ 6.

Prof. Leinberg esiintoi seuraavat tiedot v. 1553 Turussa porvareille myydyistä tonteista:

(Från Svenska Riksarkivet.
Efter en afskrift i en kopiebok, tillhörig samlingen: Kongl. Bref 1523—1560 i Kammar Arkivet, bl. 171 - 173.)

1553 försålde kon. Gustaf flera Huus och Kronones gårdar i Åbo, neml. åt:

a) Michel Michelsson, borgare i Åbo, en tomt mot Tavastgatan och mot Djekne-gatan, hvilken tomt i förtiden legat under biskopstolen i Åbo — för 55 mark ortr.

b) Gudmund Hansson, borgare i Åbo, en tomt norr om

ån, hvilken tillförene legat under S. Johannis prebenda — för 10 mark ort:r.

c) Markus Skräddare, borgare i Åbo, en tomt nedanför gamle Communet mellan gropen och domprostens gård, hvilken tomt tillförene under Communet legat hafver — för 40 mark ort:r.

d) Knut Henriksson, borgare i Åbo, en tomt vid Torget i Kyrkogatu hörnet, hvilken tomt tillförene legat under S. Anne Prebende — för 100 mark ort:r.

e) Seffredt Porsanjalka, borgare i Åbo, en tomt norr om ån, hvilken tomt i förtiden legat under Biskopstolen — för 50 mark ort:r.

f) Mårten Jute, borgare i Åbo, en tomt nedanför gamle Communet, mellan gropen och domprostens gård, hvilken tomt tillförene under Communet legat hafver — för 80 mark ort:r.

g) Henrik Skepere, borgare i Åbo, en tomt norr om ån, i Aningaisgatu hörnet, hvilken tomt tillförene legat under S. Sigfrids prebende — för 60 mark ort:r.

h) Nils Olsson, borgare i Åbo, en tomt nedanför gamle Communet, hvilken tomt tillförene legat under gamle Communet — för 90 mark ort:r.

i) Seffredt Kantaia, borgare i Åbo, en tomt, hvilken tillförene legat under Själagårds prebendan — för 45 marker ort:r.

k) Clemet Andersson, borgare i Åbo, en tomt vid Tavastgatan, hvilken tomt tillförene legat under domkyrkan — för 55 mark ort:r.

§ 7.

Prof. Schybergson antoi seuraavan oikaisun ennen vallinneesen käsitykseen J. B. v. Campenhausenin syntymäpaikasta:

Johan Balthasar v. Campenhausen har fått en viss betydelse i Finlands historia under den s. k. Lilla ofreden icke blott därför att han 1742 af kejsarinnan Elisabeth förordnades till generalguvernör öfver det nyss eröfrade Finland, utan äfven emedan han ansetts såsom född i vårt land, hvarpå den relativa mildhet, som under hans förvaltningstid bevisades landets invånare, delvis kunde hafva berott. Uppgiften om hans födelse i Finland visar sig emellertid vid en närmare granskning vara oriktig.

I Yrjö-Koskinens Oppikirja heter det sid. 371 om v. Campenhausen, att han var född på Tottesunds öfversteboställe i Vörå socken. Detta upprepas med angifvande af födelsedatum $^{30}/_{9}$ 1689 i den med sign. Y. K. undertecknade biografin öfver Campenhausen i Biografinen Nimikirja och i den under namn af Suomen kansan historia utgifna andra upplagan af det förstnämnda arbetet och har sedermera reproducerats i min Finlands historia samt af K. O. Lindeqvist i hans skrift „Pikku Viha“.

I Anreps Svenska adelns ättartaflor säges det emellertid, att v. Campenhausen föddes i Stockholm $^{30}/_{9}$ 1689, och så vidt tillgängliga källor gifva vid handen är detta riktigt.

Det är visserligen sant att J. B. v. Campenhausens fader J. H. v. Campenhausen under en del af sitt lif (1691—1706) var chef för Österbottens regemente och att Tottesund under senare hälften af 18 seklet var öfversteboställe. Men hvad först och främst Tottesund beträffar var det ända till 1733, då det enligt jordeboken tillhörde kronobefallningsmannen Reinhold Bullich, privat egendom. Först på denna tid genomfördes nämligen roteringen af Österbottens regemente, hvarvid officerarnes aflöning ställdes på indelt fot, och nu blef Tottesund öfversteboställe. 1734 bodde enligt mantalslängderna öfversten för Österbottens regemente Creutz eller åtminstone hans tjänare på Tottesund, hvilket boställe genom k. resolution af 20 nov. 1735 blef betydligt förbättradt. Tottesund var således icke öfversteboställe vid tiden för Johan Balthasar v. Campenhausens födelse. Ej heller finnes det någon anledning till att antaga att fadern J. H. v. Campenhausen vid tiden för sonens födelse skulle bott i Finland. Sonen föddes nämligen 1689, och fadern blef såsom nämndt först 1691 chef för Österbottens regemente, då han måhända öfverflyttade till Finland.

Dessa omständigheter vittna om att Balthasar v. Campenhausen icke var född i Finland, och ingen anledning finnes att betvifla att han, såsom Anrep säger, föddes i Stockholm den 30 september 1689.

§ 8.

Ilmoitettiin että toht. Melander, joka jo ennen Seurassa on ottanut puheeksi Suomea koskevien läänitysluetteloiden painatustyön jatkamista, oli lähettänyt Seuran arkistoon talletet-

tavaksi Tukholmasta hankkimansa kopion laajahkosta Suomen läänitysrekisteristä v:lta 1609—1610.

§ 9.

Arkkitehti J. Ahrenberg huomautti, että Helsingin vanhimman asemapiirroksen tekiä Eerikki XIV:n aikana Anders Larsson Målare on Ruotsin ensimmäinen varsinainen renessansi-taiteilia, joka sitä paitsi on johtanut töitä Turussa, Viipurissa, Tallinnassa, Svartsjön linnarakennusta y. m., maalannut vaakunoita, joita vielä säilytetään Ruotsin valtioarkistossa, j. n. e. Tarkempi esitys tämän miehen toiminnasta ja sitä koskevien tietojen kokoaminen olisi sentähden varmaankin varsin valaiseva sekä Ruotsin, että Suomenkin taide- ja kultuurihistorialle.

In fidem:

K. Grotenfelt.

Kokous 28 p. tammik. 1904.

Läsnä olivat esimies hra K. v. Bonsdorff, jäsenet hrat Th. Rein, E. G. Palmén, J. W. Ruuth, K. G. Leinberg, O. A. Forsström, A. Hjelt ja allekirjoittanut sekä hra J. Ahrenberg.

§ 1.

Edellisen kokouksen pöytäkirja luettiin ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Upsalan yliopiston kirjastolta: Förarbetena till Sveriges rikes lag 1686—1736, utg. af W. Sjögren, V., Upsala 1903;

Ruotsalaiselta kirjallisuusseuralta: P. Nordmann, Per Brahe, illustrerad lefnadsteckning (Skrifter 60), Hels. 1904, ja W. Söderhjelm, Joh. Ludv. Ru berg, hans lif och hans diktning, I. (Skrifter 61), Hels. 1904;

Tampereen kaupungin historialliselta komitealta: W. Wallin, Tampereen kaupungin historia, I, Tamp. 1903, ja

Suomen Muin.-muisto-yhdistykseltä: Suomen Museo. Finskt Museum. X, 1903.

§ 3.

Esimies hra v. Bonsdorff teki seuraavan ehdotuksen:

Till Finska Historiska Samfundet.

Hos Historiska Samfundet får jag härmed till ledamot af Samfundet föreslå Kollegan, Filosofie doktor *Petrus Nordmann*. Förutom genom sin licentiatafhandling, behandlande finnarne i mellersta Sverige, har doktor Nordmann befrämjat den inhemska historieforskningen dels genom särskilda smärre historiska undersökningar, ingående bland Svenska literatursällskapets publikationer (Johan Henrik Hästesko, Ett bidrag till stora ofredens historia, Grundläggningen af Åbo akademi m. m.), dels och isynnerhet genom en nyligen utgifven, på omfattande studier grundad vidlyftig biografi öfver Per Brahe (Skrifter utg. af Sv. Lit. Sällskapet i Finland tom. LX, 520 sidor), hvarjämte han under en lång följd af år värkat för historiska och geografiska kunskapers spridande genom talrika för skolan, folkskolan och allmänheten afsedda populära arbeten, såsom Lärobok i Finlands historia, Valda urkunder till Finlands historia, Skildringar ur Sveriges och Finlands historia, Land och folk m. m.

Helsingfors den 28 januari 1904.

Carl v. Bonsdorff.

§ 4.

Hra J. Ahrenberg luki tekemänsä persoonallisiin muistoihin perustuvan esityksen ministerivaltiosihteeri V. v. Daehnin elämästä ja luonteesta.

In fidem:

K. Grotenfelt.

Kokous 9 p. maalisk. 1904.

Läsnä olivat esimies hra K. v. Bonsdorff sekä jäsenet hrat Th. Rein, K. F. Ignatius, E. G. Palmén, J. R. Danielson, M. G. Schybergson, J. V. Ruuth, A. H. Snellman, Aug. Hjelt, V. Tavaststjerna ja allekirjoittanut.

§ 1.

Edellisen kokouksen pöytäkirja luettiin ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Ruotsal. kirjallisuusseuralta: Förhandlingar och uppsatser, 17, Hels. 1904;

Tilastoll. virastolta: Bidr. t. Finlands off. statistik. I A. Handel. 1, 2, Hels. 1904; ja

hra Reinh. Hausenilta: Bidr. till Finlands historia. III, Hels. 1904.

§ 3.

Lykättiin viime kokouksessa tehty ehdotus uuden jäsenen valitsemisesta ensi syksyllä ratkaistavaksi.

§ 4.

Esitettiin tullut kutsumus osanottoon kesällä 18—23 pp. elok. pidettävään amerikanisti-kongressiin Stuttgartissa, vaan se ei antanut aihetta erinäisiin toimenpiteihin.

§ 5.

Allekirjoittanut esitti seuraavat Ruotsin valtioarkistossa (kokoelmasta Acta finl. topographica) tapaamansa asiakirjat, jotka koskevat tunnettua talonpoikaispäällikköä Tuomas Tepposta ja hänen poikaansa, joka näyttää astuneen isänsä jälkiä:

Finnens inlagor ifrån Wiborgz lähn.

Förteckningen på de Konungzlige brefwen, som Thomas Thomasson Teppoinen haffwer etc.

1. Konungh Johanns bref, Datum Stockholm den 7 Julij 1573 dähr vthj Thomas Teppoinen doneres Wallkiamatka hemman till hans lijffztydh: så och till underholldh $^1/_2$ läst spannemåhll.
2. Konungh Johans bref, Dat. Vbsala den 4 Augu: 1584 huar vthj honom sambt andre hans ryttare confirmeres de hemman at niutha, som dee på russtienst hafwa.
3. Konung Carlls Breef Dat: Stockholm den 30 Augusti 1594, dähr vthj hånom Wallkiamatka och Spannemåhlen confirmeres, sampt några ödes jordh at optaga tillåthes.
4. Konungh Sigismundi bref Dat: Stockholm den 5 Iulij 1594, dähr vthj hånom Wallkiamatka och spannemåhlen confirmeres.
5. Konungh Carllss fullmaht Dat. Nycköpingh den 29 Julij 1594, att wärfwa så många ryttare han bekomma kann.
6. Konungh Carlls fullmaht, Dat: Stocholm den 8 Septemb: 1594 att wärfua ryttare.
7. Konung Carllss synnerligh bref Dat: Hellsingfårs den 11 Septemb: 1599, dähr hånom medh serdeeles gunst och benegenheet pålegges sin flyt at göra, det gränserna wäll förwarat blijfwa, och möta H: K: M:t i Wijborgh dähr han medh nåde och allt godt skall recompenserat blijfwa.
8. Konungh Carllss fullmaht Dat: Pellingsundh den 15 Octobris 1599 att wärfua 300 Ryttare.
9. Konungh Gustaff Adollphz breef Dat: Wijborgh den 3 Junij 1614, dähr vthj Enkian tillåtes det hemman Wallkiamatka frijt att niutha, och Sonen hålla rustiensdh för ett annat hemman.
10. Konung Gustaff Adolffz bref Dat. Pläskow den 4 Octob: 1615, dähr vthj Thomas Thomasson Teppoienen tillåthes blijffwa på sin rustiensdh att niwtha Harfuoila hemman i Måhle Sochn.
11. Wällb. Herr Hindrich Flemmings sedell, Dat. Wijborgh den 31 Maij 1619 till fåugdten, att han Thomasz Teppoins Enkie låther H: K: M:ttz breef niutha omolesterat, och emedan Sonen ähr een officerer, att han då hånom den 1

Skatten jordh och låther till H. K. M:tz resolutjon omolesterat beholla.

12. Capiten Jöns Erichssons sedell Dat: Narfwen den 4 Februarij 1628, dähr vthj witnes at han olagligen dijt för kneht förder ähr, Emedan han icke schriffwen eller leigder ähr, vthan at han af munsterherrarne alldeles frijkentt worden, hwarföre han hiemwisez.

Höghwällborne Greffwe Nådige herre E: G: N: skall min ödhmiuke, och vnderdånige tiensth, alltijdh reedabogen finnas denstundh iagh leffwer etc.

Eders Greffweligh Nådhe, fogar iagh fattigh Vndersåthe på det ödhmiukeligaste, vnderdonligen att weta, hurusom H: K: M:t Glorwördigeste vthj åminnellse, förlähnte migh vthj Wijborgz lähn, och Euräpe häredt Pyhänristin kyrkio Sochn, Anno 1615 wedh legret vnder Pläskow, ett hemman Harfwoila be:dh, för min rustiensth, iagh på den tijden vnder Vnge Lindweth Classons compagnij giorde, att niwtha, för hwilcket iagh Vthj samfälldte fäm åhr rustienst hållit, Män alldrigh någon ränta bekommit, eij heller migh inrymbt blef. Det hemman som min S: fader i samma Sochn hade, bleef på min tienst rechnat, Opå hwillket hemman min S: Moder, aff Högstb:te H: K: M:t. till sin lijffztijdh vthj sin Enkiestondh, för min S: faders giorde tiensth, H: K: M:tz Nådigeste frijhet bekom, efftersom vthaf inlagde widimerade Copijan ähr till att see. Alltså haffwer iag fattigh karll mist genom många rustningars förlorande, det iag tillförende förtieent, genom hwilka förleszningar [?] iagh ähr så alldeles Vtharmat, det iagh icke meehra någon rådh weet, dährmedh iagh meigh eller min fattige Barn försöria skall, Vthan haffwer för nödh skull, Vnder Capt: Polycarpus Hafremans Comp: för een vnderofficer migh sedan 1633 låthit brwka, och inthet dährföre nuthit, Ähr fördenskulldh till E: G: N: min ödhmiuka och underdånige bön, att E: G: N: wärdes för Gwdz skulldh, teches aff E: G: N: millda gunst och Nådhe förhiellpa meigh fatige karrn, till min rätt, som iagh i långan tijdh mist haffwer, det iagh kunde ffå eett ödhes hemman

hvarföre icke derom ansökt.

Remitteras till Krigs-Collegium.

i samma Sochn och Wallkiamatka Byin Pellkahela be:dh under een skatt, till min lijffztijdh, och mijna Barn effter min dödelige affgongh på rusttiensdh, effter iagh omyndige Siw Söner haffwer, som Sweriges Cronan skole och wele, som di skylldige och plichtige ähro att tieena, så lenge dij lefwa; Sådan E: G: N: höga gunst och millda Nåde, warder Gwdh den Allderhögste E: G: N: rijkeligen belöhnandes, Vnder hwillkens millderijke protectjon, Jagh E: G: N: på det ödhmiukeligeste hafuer Befhalat, förwäntandes E: G: N: gunstige och Nådige swar, vpå detta mitt ödhmiuka ahnhollande: etc.

E: G: Nådes
ödhmiuke och troplichtige
tienere
Thomas Thomasson
Teppoinen.

Wij Gustaff Adolph medh Gudz Nådhe, Sweriges Göthes och Wendes Konungh och Arffurste, Stoorfurste till finnlandh, Hertigh till Estlandh, och Weszmannelandh, Giör witterligitt, att wij af gunst och Nådhe, så och för then trogne tiensdh, som fordom Ryttmästare Vthaf knape ryttare, framledne Thomas Teppoinen, Sweriges Crono i sin lijffztijdh gjordt och bewijste, Haffwe vndt och effterlåthit, som wij och nu, medh detta wort öpne bref Vnne och effterlate, att hans effterlåten Enkia, Anna Swänsdåtter, må niuta hans framledne tiensdh något tillgoda, och beholla sitt hemman hon besitter frijt och quitt för alle Vthlagor, Vthan någon rusttjensdh, och Sånen må beholla et annat hemman, och göra dähr rusttjensdh aff, Befhale fördenskulldh här medh Fåugdten, dähr sammestedes, han henne sit hemman Alldeles frijt niwta låther, Vndantagandes Ellfsbårgz löseen, dähr wår Cammerrådh och Cammererare, sampt alle andre hwar i sin stadh wete sigh effterrätta, aff Wijborgz Slott den 3 Junij åhr 1614.

Gustavus Adolphus
Locus Sigilli.

Oloff Oloffsonn.

Wij Gustaff Adolph, medh Gudz Nådhe, Sweriges, Göthes och Wendes Vthkorade Konung och Arffurste, Stoorfurste till Finlandh, Hertig till Estlandh och Weszmannelandh, Giöre witterligitt, att wij aff gunst och Nådhe hafue vndt och förlåhnt, effter som wij och nu medh dette wort öpne Breef Vnne och förlåhne, Breefwijsare och Ryttare Vnder Vnge Lindwedt Clasons Phana, Thomas Thomasson Teppoinen, det hemman som hans Faader tillförende innehafft haffwer, Harfuoila be:dh: i Pyhäristin kyrkio Sochn, quitt och frijt för alle Vthlagor som dähr af bör Vthgå, effter den ordhningh som för wårt krijkzfålck giordt ähr och så lenge han siigh i samma tiensth trooligen bruka låther, att niuta och beholla, och skall räntan blijfwa hånom afreknat Vthj hans besolldningh, och hånom dähr Vthöfwer inge fleere hemman bestås, dähr wår Cammarråd, Camererare, Fåugdten och alle andre wete sigh effterrätta, aff wor fälltläger för Pläskow den 4 Octobris Åhr 1615.

Gustavus Adollphus
locus Sigillij
G. Madzssonn.

§ 6.

Samoin allekirjoittanut esiintoi erään Ruotsin kuninkaallisessa kirjastossa löytämänsä painetun kertomuksen Käkisalmen valloituksesta v. 1580 ynnä sitä seuraavista sotatapauksista Viron puolella, ja oli se painettava Hist. Arkistoon.

§ 7.

Herra K. v. Bonsdorff esitti muutamia tietoja, jotka kuvaavat Turun kaupungin surkeata tilaa ison vihan aikoina.

In fidem:

K. Grotenfelt.

Kokous 10 p. toukok. 1904.

Läsnä olivat hra V. Tavaststjerna esimiehen sijassa sekä jäsenet hrat K. F. Ignatius, Th. Rein, J. R. Danielson, K. G. Leinberg, A. H. Snellman ja allekirjoittanut.

§ 1.

Edellisen kokouksen pöytäkirja luettiin ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Ruotsin valtioarkistolta: Meddelanden. Ny följd. 1: 7, 8, Stockholm 1904;

Lundin yliopistolta: Acta Univ. Lundensis. 1902. I, Lund 1903; M. Carlson, Ryska kriget 1656—1658, akad. afh., 1903, ja W. Ekedahl, Bidrag till tredje koalitionens bildningshistoria (1803—1805), I, akad. afh., 1902;

Suom.-ugrilaiselta seuralta: U. T. Sirelius, Ostjakkien ja vogulien tuohi- ja nahkakoristeita, Hels. 1904, Aikakauskirja XXII ja Toimituksia XXII;

Ruotsal. kirjallisuusseuralta: H. Vendell, Ordbok öfver de östsvenska dialekterna 1, H:fors 1904;

Tilast. virastolta: Suom. Vir. Tilasto, I A. Kauppa. 2. Hels. 1904, ja sama ruotsiksi; Suom. Vir. Tilasto. XXI. Köyhäinhoitotilasto. A. 8. Hels. 1904;

Teollisuushallitukselta: Suom. Vir. Tilasto. XVIII. Teollisuustilasto. 19. 1. Hels. 1904, ja Tiedonantoja. 34 v. Hels. 1904.

§ 3.

Toht. Snellman esitti Hist. Arkistoon painettavaksi maist. K. Österbladhin tutkimuksen „Viron-, Liivin- ja Kuurinmaan alkuasukasten rasitukset saksalaisen valloituksen aikana“, jonka ehdotuksen seura hyväksi katsoi.

§ 4.

Otettiin keskusteltavaksi uuden Hist. Arkiston osan painatukseen ryhtyminen ja päätettiin se aloittaa kesän loppupuolella, *jolloin kirjoituksia ilmoitettiin olevan manuskriptissa saatavana.*

In fidem:

K. Grotenfelt.

Kokous 28 p. syysk. 1904.

Läsnä olivat hra W. Tavaststjerna esimiehen sijassa sekä jäsenet hrat K. F. Ignatius, J. V. Ruuth, O. A. Forsström ja allekirjoittanut.

§ 1.

Edellisen kokouksen pöytäkirja luettiin ja hyväksyttiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Schweizin Kansallismuseolta Zürichissä: Zwölfter Jahresbericht, 1903, Zürich 1904;

Turun Historialliselta Museolta: C. v. Bonsdorff, Åbo stads historia under sjuttonde seklet, II 3, Hels. 1904;

Geologiselta toimistolta: Geologisk öfversiktskarta öfver Finland, D 2 Nyslott, Hels. 1904, sekä

allekirjoittaneelta eripainoksina kirjoitukset: Hermanarik ja Kullervo (Valvoja 1903), Suomalaisten kuukausnimityksistä ja ajanlaskusta (Suomen Museo 1904) ja Suomen historiallisesta kansanrunoudesta (Valvoja 1904).

§ 3.

Ilmoitettiin että painosta oli ilmestynyt viides vihko Seuran julkaisemia „Asiakirjoja, jotka valaisevat Suomen kameralisia oloja“, hra Werner Tavaststjernan toimittamana ja sisältäen Suomen tilallis- ja veroluetteloita 16:nnen vuosisadan jälkimäiseltä puoliskolta; hinnaksi oli määrätty 2 markkaa.

§ 4.

Allekirjoittanut ilmoitti, ett'ei kesän kuluessa voitu Seuran päätöksen mukaan ryhtyä Hist. Arkiston uuden osan painatukseen, koska luvattuja käsikirjoituksia ei oltu ajoissa saatu, vaan voitaisiin toivottavasti nyt pian työtä aloittaa.

§ 5.

Hra Leinberg esitti Hist. Arkistoon painettavaksi kaksi kirjoitusta, toisen „Förteckning öfver autografer af finska män och qvinnor i Kongl. Bibliotheket i Stockholm“ ja toisen „Några handlingar rörande staden Brahea 1663—1671“.

§ 6.

Maisteri E. Granit oli Seuralle lähettänyt jäljennöksen eräästä Sandelsin 8 p. heinäk. 1808 Maaningan ja Iisalmen pitäjäläisille antamasta kirjeestä, joka sisältää kehoituksen tarttua aseihin venäläistä vastaan ja jonka originali säilytetään Satakunnan museossa Porissa; kirje näyttää olevan omakätinen ja kuuluu seuraavasti:

Som det är att förmoda det fienden med sine kanonslupar och mindre båtar söker framtränga genom Maninga till Jdensalmi, för att afskära våra Trouppers återmarche, samt tillika borttaga eller förstöra vårt Magazin uti Jdensalmi och därjemte Plundra landet; så varder den nitiske och tappre allmogen uti Maninga och Jdensalmi soknar, härigenom upmanade att mangrant församla sig med skjutgevär och andre vapen vid — passen, emellan Roukovirta och Wiando, för att jemensamt med våra redan därvarande samt ännu mer dit kommande troupper, genom det tappraste motstånd hindra fiendens vidare framträngande — — —. Brigad qvarteret Toivola den 8 Juli 1808.

Joh. Aug. Sandels.
Brigad Chef.

In fidem:

K. Grotenfelt.

Kokous 26 p. lokak. 1904.

Läsnä olivat esimies prof. K. v. Bonsdorff sekä jäsenet hrat K. F. Ignatius, E. G. Palmén, J. R. Danielson, J. W. Ruuth, M. G. Schybergson, K. R. Melander, Aug. Hjelt, W. Tavaststjerna, O. A. Forsström, A. H. Snellman ja allekirjoittanut.

§ 1.

Edellisen kokouksen pöytäkirja luettiin ja tarkastettiin.

§ 2.

Ilmoitettiin seuraavat kirjalahjat:

Ruotsalaiselta kirjallisuusseuralta: Den svenska vitterheten i Finland under stormaktstiden 1640—1720. Valda vitterhetsarbeten jämte en litteraturhistorisk inledning af A. Hultin (Skrifter 65), Hels. 1904, ja Pehr Kalms resa till Norra Amerika, å nyo utg. af F. Elfving och G. Schauman (Skrifter 66), Hels. 1904;

Säästöpankkien tarkastajalta: Suom. Vir. Tilasto. VII. A. Säästöpankki-tilasto. 13. Hels. 1904, ynnä sama ruotsiksi.

§ 3.

Luettiin Academia Linceiltä Roomasta tullut kirje, jossa ehdotetaan kirjanvaihtoa Seuran kanssa, ja päätettiin ottaa selvää mitä toimituksia mainittu Academia julkaisee.

§ 4.

Kokouksessa 28 p. tammik. tehdyn ehdotuksen mukaan valittiin suljetuilla lipuilla Seuran jäseneksi fil. tohtori, kolleega P. Nordmann.

§ 5.

Toht. Ruuth esiintoi seuraavan ehdotuksen:

Suomen Historiallisen Seuran jäseneksi pyydän täten kunnian saada ehdottaa Suomen Valtionarkiston toisen aktuaarin, filosofian maisterin *Torsten Hartman*'in. Teoksissaan „Raseborgs slotts historia“ (1896) ja „De tre gustavianerna G. M. Armfelt, J. F. Aminoff och J. A. Ehrenström“ (1899) sekä lukuisissa „Finsk Biografisk Handbok“ nimiseen teokseen toimitetuissa elämänkerroissa, erittäinkin uusimpaan aikaan vaikuttaneista valtiomiehistämme, on herra Hartman, joka myöskin on kirjoittanut miltei puolet biografioista „Fänrik Ståls män“ nimisessä kirjassa sekä paraillaan valmistelee uutta historiallista teosta, Porvoon kaupungin historiaa, esiintuonut siksi huomattavia tuloksia ahkerasta työstään historiallisen tieteemme ja kirjallisuutemme alalla, että rohkenen esittää ylläseisovan ehdotukseni Historiallisen Seuran päätettäväksi. Helsingissä, 26 p. lokakuuta 1904.

J. W. Ruuth.

§ 6.

Allekirjoittanut luki seuraavan ehdotuksen:

Suomen Historialliselle Seuralle.

Täten pyydän saada Suomen Historiallisen Seuran jäseneksi ehdottaa tohtori, dosentti *Gunnar Palander*'in. Toht. Palander on perinpohjaisilla ja arvokkailla tutkimuksillaan „Henrik Gabriel Porthan historiantutkijana, I“ ja „Henrik Gabriel Porthan yliopiston opettajana“, joista edellinen ilmestyi väitöskirjana v. 1901 ja jälkimäinen erikseen 1902, osoittanut omistavansa sitä harrastusta ja tieteellistä perehtymistä Suomen historiaan, minkä Seuran säännöt sen jäsenissä edellyttävät. Sen lisäksi on hän pienemmillä tutkimuksilla (joista mainittakoon ainoastansa „Jaakko Hartman Turun yliopiston varakanslerina“, 1902) ja erittäinkin viime vuoden alusta alkaen ilmestyvän „Historiallisen Aikakauskirjan“ toimittamisella vaikuttanut niiden tarkoitusperien hyväksi, joita Suomen Historiallinen Seura ajaa.

Helsingissä 26 p. lokak. 1904.

K. Grotenfelt.

§ 7.

Rahanvartia toht. Melander ilmoitti aikovansa siirtää arvopapereihin sijoittamattomat Seuran varat Helsingin Suomalaiseen Säästöpankkiin, jossa niistä saataisiin suurempi korko; Seuralla ei ollut mitään muistuttamista sitä vastaan.

§ 8.

Prof. Palmén ilmoitti Seuran entisen päätöksen nojalla suorittaneensa toht. U. Lehtoselle lisäksi 400 markkaa tämän Venäjän arkistoissa kopioittamista Suomen historiaa koskevista asiakirjoista.

§ 9.

Prof. Palmén esiintoi esimerkkinä siitä, miten joskus Venäjällä on onnettomasti jäljitelty Suomen oloja, seuraavat tiedot siellä Aleksanteri I:n aikana puuhatuista sotamies-siirtoloista:

Pyydän esittää erään tähän asti huomaamatta jääneen esimerkin, miten välistä on koetettu Venäjällä jäljentää Suomen oloja. Yritys ei onnistunut, eikä sitä suunniteltaessa edes ole oikein käsitetty jäljennettävän laitoksen luonnetta, mutta tosiasialla on joka tapauksessa historiallista merkitystä. Tarkoitan tuota kuuluisaa Venäjän sisälliselle kehitykselle Aleksanteri I:n aikana niin peräti turmiollista tointa, jolla aiottiin luoda *sotilas-asutuksia*, nähtävästi toivossa että johonkin määrin saavutettaisiin yhtä hyviä tuloksia kuin Ruotsissa ja Suomessa ruotujakolaitoksen kautta.

Schiemann on hiljakkoin ilmestyneessä teoksessaan Kaiser Alexander I und die Ergebnisse seiner Lebensarbeit (Geschichte Russlands unter Kaiser Nikolaus I, Band I) sivv. 450—471 antanut hyvin täydellisen kuvan noista sotilas-asutuksista, joilla koetettiin saada harjaantuneet sotilaat sidotuiksi maanviljelykseen samassa kuin maalaisväestöstä oli kasvatettava sotureja. Hän viittaa samassa varsin merkilliseen lähteeseen. Kapteeni *Martos*, joka Araktshejewin adjutanttina kokonaan vastoin tahtoansa sai olla järjestämässä ja valvomassa toimia, jotka hänestä olivat kauheata julmuutta, kertoo tämän toimen alkuaiheesta seuraavaa, Русскій Архивъ, 1893, siv. 538—539:

„Vuonna 1808 Buxhoevden onnellisesti kävi sotaa Suomessa, ja silloin ruotsalaiset taistelivat kunnollisesti, käyttäen jälkijoukkona vakinaisesti maalla asuvaa sotaväkeä (Поселенныя войска). Kun meidän armeijamme onnistui ajaa vihollinen vahvoista asemista ja nopeasti hyökkäsi yhä eteenpäin, jopa valloitti Pohjan lahden rantamaat Turun ja Hangon toisella puolen, niin nuo joukot, jotka asuivat Helsingin ja Kuopion ympäristössä sekä Karjalassa, jättivät armeijan miehissä antautuen meille. Kavallus ei siihen mitään vaikuttanut; „Teidän vallassanne ovat jo meidän kotimme, meidän lapsemme ja vaimomme; miksi olisimme Teidän vihollisianne? Miksi taistelisimme Teitä vastaan? Taistelkoon ken haluaa; me tahdomme pikemmin liittyä Teihin kuin seisoa Teitä vastaan“ he sanoivat. Kun kohtalon määräämällä ajalla nousee vaara valtakunnalle ja sotilaalle-maamiehelle, niin he uuden johtajan viittauksesta kernaasti ryntäävät taisteluun maanmiehiänsä vastaan, kun ymmärretään käyttää heidän mielentilaansa, kun saa heitä vakuutetuksi siitä, että heidän vaimonsa ja lapsensa otetaan erityiseen suojelukseen ja turvaan, kun annetaan heille rahaa eikä hävetä painattaa julistusta, missä vakuutetaan, että alue kaikiksi ajoiksi on liitetty valtakuntaan, joka on suuri, mainerikas eikä koskaan itse ala sotaa, muuta kuin omaksi suojeluksekseen y. m. s.“

Voinee olettaa, että nämä kyllä epähistorialliset muistutukset kuvastavat Aleksanterin ja Araktshejewin ajatuksia, joille tietysti Itävallan vastoin Turkinmaata järjestetty sotilasalue myös on saattanut antaa nojaa. Joka tapauksessa ryhdyttiin toimeen jo v. 1810, ylen huonolla menestyksellä, kuten Schiemann huomauttaa. Mutta tuumasta ei luovuttu: v. 1814 annettiin erityinen julistuskirja saman aatteen toteuttamiseksi, ja vaikka Barklay de Tolly ja Diebitsh jyrkästi vastustivat tuumaa, on sitä sittemmin pantu toimeen — millä seurauksella on Schiemann riittävän selvästi esittänyt (mainitussa teoksessa sivv. 452—470).

§ 10.

Toht. Melander esitti seuraavan tiedon Suomen sotaväen huonosta tilasta v. 1679:

Ruotsin valtioarkistossa löytyy valtionregistraturassa eräs kuningas Kaarle XI:n kirje jouluk. 31 p:ltä 1679 Ruotsin verokamarille. Tämä kirje joka koskee Suomen sotaväkeä kuuluu: Emedan dhe 147 Man Finske Knechter med dherhooswarande underofficerare, som dher nedre wid Fältet (kaiketi tarkoitetaan: wid Fälttåget) hafwa warit brukade, och nu under wägen att gå hem till Finland med Öfversten Hans Hindrich Rehbinder, äre så slätt beklädde att dhe i denna wintertijden lähre hafwa swort att komma forth icke hafwandes hwarken Skoor eller Strumpor, som Öfwersten oss berättar, des är hermed till Eder Wår nådige befallningh, att I draga all behörig försorg så att samma Manskap må kunna nu strax moth sig på wägen få dhet dhe till sin beklädningh nödtorffteligen behöfwa.

Carolus.

Nämä kirjeessä mainitut suomalaiset sotilaat kuuluivat kaiketi Turun rykmenttiin, jonka päälliköksi Hannu Henrik Rehbinder samana vuonna 1679 oli määrätty. Mahdollista on että nämät sotilaat olivat olleet muassa Henrik Horn'in sotaretkellä Preussiin, jonka hän aloitti lokakuun keskivaiheilla 1678 ja jolta hän palasi Brandenburgin vaaliruhtinaan hänen armeijaansa vastaan tekemän hyökkäyksen johdosta helmikuun alussa 1679 Riikaan. Paluumatkalla kärsi Hornin joukko paljon vihollisen usein uudistamain hyökkäysten johdosta ja kadotti tykistönsä ja osan muonastoaan. (J. Mankell, Anteckningar rörande finska armens och Finlands krigshistoria, I, 164—166 ja 528 s:lla, F. F. Carlson, Sveriges historia under konungarna af pfalziska huset, II, 604—607 s:lla). Mankell sanoo jo mainitussa teoksessaan (s. 528) että Rehbinder vuonna 1679 nimitettiin Turun rykmentin päälliköksi, mutta Anrep ilmoittaa toimittamissaan Svenska adelns ättartaflor (III, 337 s:lla), että Rehbinder nimitettiin vuonna 1679 Riiassa olevan majoitus- eli garnisoonirykmentin everstiksi ja juuri tätä ennen, vuosilukua ilmoittamatta, että Rehbinder oli tullut Turun rykmentin everstiksi. Ehkä nämät molemmat Anrepin tiedot voidaan siten sovittaa yhteen, että Rehbinder tuli Turun rykmentin päälliköksi vuonna 1679, joka rykmentti silloin oli majoitettu Riikaan. Asiakirjani todistaa, että Rehbinder vuoden 1679 lopussa oli Turun rykmentin päällikkö.

§ 11.

Prof. Leinberg antoi kirjoituksen „Finska autografer i Kungl. Biblioteket i Stockholm“ johdantona painettavaksi yhdessä viime kokouksessa jättämänsä autografi-luettelon kanssa.

In fidem:

K. Grotenfelt.

Vuosikokous 9 p. marrask. 1904.

Läsnä olivat esimies prof. K. v. Bonsdorff, jäsenet hrat E. G. Palmén, J. R. Danielson, K. G. Leinberg, J. V. Ruuth, M. G. Schybergson, Aug. Hjelt, K. R. Melander, O. A. Forsström, P. Nordmann ja allekirjoittanut, sekä muutamia muita kansalaisia.

§ 1.

Eroava esimies prof. v. Bonsdorff piti esitelmän „Källor till Finlands historia före år 1809“, joka tulee Hist. Arkistoon painettavaksi.

§ 2.

Allekirjoittanut luki seuraavan vuosikertomuksen:

Suomen Historiallisen Seuran Vuosikertomus 9 p. marrask. 1904.

Muutama päivä viime vuosikokouksensa jälkeen kadotti Historiallinen Seura yhden vaikuttavimmista jäsenistään ja perustajistaan. 13 p. marrask. 1903 vaipui kuolemaan entinen senaatori, vapaaherra *Yrjö Sakari Yrjö-Koskinen.* Ei ole mahdollista tämän vuosikertomuksen ahtaihin puitteihin supistaa mitään kuvaa vainajan monipuolisesta ja Suomen kansan kehitykselle tärkeästä elämäntyöstä, eipä edes hänen vaikutuksestansa historian, nimenomaan Suomen historian tutkiana, minkä alan hän jo nuoruudessaan oli valinnut tieteellisten ja kirjal-

listen harrastustensa pääesineeksi. Minun täytyy tyytyä lausumaan, että Yrjö-Koskisen häviämätön ansio on, että hän ensimmäisenä selvästi ja johdonmukaisesti näytti, miten Suomen *kansalla on sama oikeus, kuin kaikilla muilla kansoilla*, arvostella historiallisia tapauksia ja henkilöitä omalta kansalliselta kannaltaan, katsoen siihen, kuinka ne ovat vaikuttaneet Suomen kansan kohtaloihin hyödyttäen tai edistystä ehkäisten. Tässä valossa ne esiintyvät Suomen historiassa. Ja tämän periaatteen pani Yrjö-Koskinen määräävväksi lukuisissa omissa tutkimuksissaan ja esityksissään Suomen historiasta. Mahdollista on että hän, niinkuin tienraivaajan hengen alalla usein käy, joskus löi liian syvät iskut ja arvosteli jotain kansalliseen erikoisuuteen vivahtavaa tapausta liian yksipuolisesti, mutta pääasiassa hänen aatteensa epäilemättä oli täysin oikeutettu, ja on nyt jo, huolimatta siitä katkerasta moitteesta, joka sen osaksi ensin tuli, voitolle päässyt Suomen historiankirjoituksessa. — Suomen Historiallisen Seuran suhteen on Yrjö-Koskisella suurempia ansioita, kuin kellään muulla. Niinkuin jo mainittiin oli hän Historiallisen Seuran perustajia, vieläpä se, jonka alkuunpanosta Seuramme syntyi. Enemmän kuin 28 vuotta on hän väsymättä ottanut sen pyrintöihin osaa. Jos hänen suoranainen osanottonsa Seuran toimiin luonnollisesti jossain määrin väheni sen jälkeen kuin hän joutui tärkeään asemaan maamme hallituksessa, pysyi hänen harrastuksensa entisellään. Neljä kertaa hän oli sen puheenjohtajana (vv. 1875, 1880, 1889 ja 1900), yhden vuoden sihteerinä (1877), ja vuoden (1876) rahanvartiana. Historiallinen Arkisto sisältää häneltä kuusi tutkimusta Suomen historian alalta, lukematta lukuisia pöytäkirjoihin liitettyjä lyhyempiä tiedonantoja. Useain Seuran jäsenten johdolla julkaistuun „Biografiseen Nimikirjaan“ kirjoitti Yrjö-Koskinen suuremman luvun biografioja, kuin kukaan muu. Myöskin pani hän toimittamallaan asiakirja-kokoelmalla „Yrjö Maunu Sprengtportenin Suomen kenraalikuvernöörin virallista kirjevaihtoa vv. 1808—1809“ alulle Seuran julkaisusarjan „Todistuskappaleita Suomen historiaan“. Näin ollen on hänen nimensä likeisesti liittynyt Seuramme toimintaan koko sen elinaikana tähän asti.

Mitä Seuran viimevuotiseen tieteelliseen toimintaan tulee, on ensiksi mainittava, että vuoden kuluessa on valmistunut 5:s

vihko „Asiakirjoja, jotka valaisevat Suomen kameralisia oloja“, hra W. Tavaststjernan toimittamana ja sisältävä „Suomen tilallis- ja veroluetteloita 16:nnen vuosisadan jälkimäiseltä puoliskolta“. Äsken on myöskin Hist. Arkiston 19:nnen osan painatus pantu alkuun.

Seuran kokouksissa, joita vuoden kuluessa on pidetty kuusi, vuosikokousta lukematta, on tehty seuraavat esitykset ja tiedonannot:

Esimies prof. *K. v. Bonsdorff* on esittänyt tietoja Turun kaupungin oloista ison vihan aikana sekä lausunut muistosanoja senaatori Yrjö-Koskinen vainajasta.

Prof. *K. G. Leinberg* on Hist. Arkistoon painettavaksi jättänyt tietoja Turun tonttihinnoista 1500-luvulla, Tukholman kunink. kirjastossa säilytetyistä Suomen miesten ja naisten autografeista sekä Brahean kaupunkia koskevia asiakirjoja.

Prof. *M. G. Schybergson* on oikaissut entistä käsitystä J. B. v. Campenhausenin syntymäpaikasta.

Prof. *E. G. Palmén* on puhunut Venäjällä Suomen mallin mukaan Aleksanteri I:n aikana yritetyistä sotilassiirtoloista.

Toht. *K. R. Melander* on esittänyt kirjeen, joka näyttää suomalaisten sotajoukkojen kurjaa tilaa v. 1679.

Toht. *P. Nordmann* on Kajaanin hauptmannin Palmbaumin kirjeistä esiintuonut tietoja 1656—57 vuosien sodasta niillä seuduin.

Arkkitehti *J. Ahrenberg* on huomauttanut Suomessa 1500-luvulla vaikuttaneesta rakennusmestarista Anders Larsson Målaresta sekä esittänyt historiallisiin muistoihin perustuvan kuvauksen Suomen ent. ministerivaltiosihteeristä, kenraali V. v. Daehn vainajasta.

Fil. kand. *K. Österbladh* on Hist. Arkistoon antanut kirjoituksen „Viron-, Liivin- ja Kuurinmaan alkuasukasten rasitukset saksalaisen valloituksen aikana“.

Maist. *E. Granit* on lähettänyt kopion eräästä Porin museossa säilytetystä Sandelsin kirjeestä v:lta 1808.

Allekirjoittanut *Grotenfelt* on Seuralle esittänyt muutamia talonpoikaisjohtajaa Tuomas Tepposta koskevia asiakirjoja sekä erään Käkisalmen valloitusta v. 1580 kertovan samanaikuisen saksankielisen kertomuksen.

Niinkuin tästä näkyy on Seuralla ollut ilo nähdä myöskin muiden, kuin omain jäsentensä, harrastavan Seuran pyrintöjä ja vilkastuttavan Seuran kokouksia esityksillään.

Maist. U. Lehtosen Venäjän arkistoista toimittamista Suomen historiaa valaisevista asiakirja-kopioista on vuoden kuluessa Seuran päätöksen mukaan maksettu entisen lisäksi 400 markkaa.

Uudeksi jäseneksi Seuraan valittiin viime kokouksessa lokak. 26 p. fil. toht., kolleega P. Nordmann, joten Seuran jäsenten luku nykyään on 22, eli kahta vähemmän kuin korkein sallittu.

Esimiehenä on vuoden kuluessa ollut prof. K. v. Bonsdorff, sihteerinä allekirjoittanut ja rahanvartiana toht. K. R. Melander, jonka poissa ollessa vuoden alkupuolella prof. E. G. Palmén on rahastoa hoitanut.

Helsingissä 9 p. marrask. 1904.

Kustavi Grotenfelt.

§ 3.

Rahanvartia toht. Melander luki vuositilin Seuran rahavarain hoidosta viime tilivuonna:

Suomen Historiallisen Seuran voiton ja tappion tili $^{9}/_{11}$ 1903—$^{9}/_{11}$ 1904.

Vastattavaa:

Tresoorifakista Kansallispankille	20: —	
Seppeleistä	62: —	
Vahtimestarin palkka	40: —	
J. Ahrenbergille puhtaaksikirjoittamisesta .	24: 80.	
U. L. Lehtoselle „ .	400: —	
Sihteerin palkka	300: —	
Rabben haudan hoidosta	20: —	
Painattamiskustannuksia	894: 90.	1,761: 70.
Säästökassatilillä Kansallispankissa $^{9}/_{11}$ 1904 . . .		3,900: —
Juoksevalla tilillä Kansallispankissa $^{9}/_{11}$ 1904 . . .		39: 53.
		Smk. 5,701: 23.

Vastaavaa:

Kassassa $^{9}/_{11}$ 1903		26: 42.
Säästökassatilillä Kansallispankissa $^{9}/_{11}$ 1903 . . .		1,005: —
Juoksevalla tilillä samassa pankissa $^{9}/_{11}$ 1903 . . .		41: 82.
Maanviljelyspankista pääomaa	1,671: 41.	
Furuhjelmin rahaston korko	2,000: —	
Turun obligatioonein korko	750: —	
Helsingin obligatioonin korko	22: 50.	
Säästökassatilin korko Kansallispankista .	68: 98.	
Juoksevan tilin korko samasta pankista .	—: 70.	
Osakeyhtiö Otavalta myydyistä kirjoista .	114: 40.	4,627: 99.
	Smk.	5,701: 23.

Suomen Historiallisen Seuran rahaston tila $^{9}/_{11}$ 1904.

Vastaavaa:

Obligatioonitili:

Turun kaup. 5 % obl. lainan v. 1902 B sarjan 1000 m. obl. n:ris 1430—1441 ja 1213—1215	15,300: —	
Helsingin kaup. 4 $^{1}/_{2}$ % obl. lainan v. 1882 C. sarjan 500 m. oblig. n:o 00234 .	490: —	15,790: —

Saatava Maanvilj. ja Teoll.-pankin konkurssista:

Talletustodistuksesta n:o 1107	6,687: 03.	
„ „ 1170	1,999: 72.	
„ „ 1430	2,653: 67.	
Juoksevalta tililtä samassa pankissa . . .	1,195: 17.	12,535: 59.
Juoksevalla tilillä Kansallisosakepankissa .	39: 53.	
Säästökassatilillä samassa pankissa . . .	3,900: —	3,939: 53.
	Smk.	32,265: 12.

Vastattavaa:

Rahasto asiakirjain julkaisemista varten valtiolaitoksemme perustamisen ajoilta		7,759: 36.
Äyrämöisen palkintorahasto		1,993: 83.
Seuran yleisen rahaston varat $^{9}/_{11}$ 1903 .	20,917: 05.	
Säästö Seuran yleisessä rahastossa . . .	1,594: 88.	22,511: 93.
(Säästöstä on 1,194: 88 todellista säästöä Seuran rahastoissa yhteisesti, sillä eräs 400 m:n meno on otettu rahastosta asiakirjain julkaisemista varten, joka summa siis ei tule näkyviin yleisen rahaston tilissä.)		
		Smk. 32,265: 12.

Korkotili:

Furuhjelmin rahaston korko	2,000: —	
15 1,000 m. Turun lainaoblig. korko $^{1}/_{7}$ 1903—$^{1}/_{7}$ 1904 à 5 %	750: —	
1 500 m. Helsingin lainaoblig. korko $^{1}/_{7}$ 1903—$^{1}/_{7}$ 1904 à 4 $^{1}/_{2}$ %	22: 50.	
Säästökassatilin korko Kansallispankista .	68: 98.	
Juoksevan tilin korko Kansallispankista .	—: 70.	2,842: 18.

§ 4.

Seuran sihteerin palkkio ensi vuodeksi määrättiin entiselleen, eli 300 markaksi.

§ 5.

Seuran toimimiehiksi ensi vuodeksi valittiin suljetuilla lipuilla: esimieheksi toht. K. R. Melander, sihteeriksi toht. O. A. Forsström ja rahanvartiaksi toht. K. Grotenfelt.

In fidem:

K. Grotenfelt.

Aakkosellinen nimi- ja asialuettelo pöytäkirjoihin.

Abelgård, Sören 22
Academia Lincei Roomassa . . 60
Ahvenanmaa, ks. Åland.
Ahvenanmaan metsäkauriista 20—21
Aikakauslehti, vanha saksalainen 26
v. Aitzing, Michael 26
Aleksanteri I . . . . . 62—63
Alftanus, Harald 15
Ambrusies, Måns 13
Araktshejew . . . . . 62—63
Artopolitanus, Georg 13
Aunus 10

Bark, Sam. 22
Barklay de Tolly 63
Bergh, vahtimestari 13
Bergström, Lars 12
Bjerno 12
Björneborg 12, 15
Boynen taistelu . . . . . 4—5
Brahe, Pietari . . . . . 16—17
Brahean kaupunki 59
Brandenburg 4, 64
Brander, Jockim 12
Breda 5
Bremen 4, 5
Brochman, Nils 22
Brommius, Petrus 16
Bröms, Ingemund 14
Bullich, Reinh. 49
Buxhoevden 63
Byström, Anders, pormestari . . 19
Byström, Diedrich, Erik Johan, Karl, August, Thomas, Gustava, Hedvig Ulrika 19
Bähr, Hendr. 15

Cajander, Gabr. 12
Campenhausen, J. B. ja J. H. 48—49
Carpelius, Johan 14
Castrén, nimismies . . . . . 8—11
Clarup, tanskalainen 22
Classon, Lindve, „unge“ . . 54, 56
Creutz, eversti 49

Dacia 36
v. Dæhn, V., ministerivaltiosihteeri 51
Delisle, tähtitieteentutkia . . . 23
Diebitsh 63
Dominikaani-munkisto 36

Eerikki XIV 36
Ehrenskiöld, Johan, maaherra 27—34
Ekeroot, Anders 13
Elgh, Mathias 14
Elisabeth, keisarinna 48
Elleberg, päällikkö 5
Englanti 4, 5
Eriksson, Jöns, kapteeni . . . 54
Eura 12

Fabricius, Petrus 16
Finström 13, 14

Fleming, Henrik 53
„ Juhana 34
Forseen, Samuel 12
Franska 5, 6
Freese, Johan 22
Fünen (Fyen) 5
Fögelö 13

Gadolin, Jacob 15
Gavelius, Mich., raatimies . . . 27
Gezelius, Johan, vanh. 16
„ Johan, nuor. 14
„ Joh., nuorin 19
Glück 23
Groening, Jakob 23
„ Michael . . . . 23—24
Grön, Erik 13
Gyldenstolpe, Daniel 16
Gyllenstierna, eversti 6
Göteborg 4

Haag 5
Hafreman, Polycarpus, kapteeni . 54
Hailuoto 10
Halikko 12
Hamina 10, 11
Hammarland 13, 14
Hanko 63
Hartman, Gabr. 14
„ Gust. 12
„ Jacob 14
„ Johan 14
„ Torsten 61
Harvoilan tila 53, 54, 56
Hassalenia, Elis. 15
Hassel, Hend. 12
Helsingius, Marcus 16
Helsinki 19, 22, 53, 63
Henricus Christierni, pappi . . 17
Hernberg, kauppias 19
Hirvisaari 35
Historiallinen Aikakauskirja . . 37
Hollanti . . . . . 4—6
Holmdorf, Gust. 12
Horn, Henrik 64
Hull 5

Hurskainen, Jooseppi 10
Hyrynsalmi 10
Hämeenlinnan antaumus v. 1742 24
Högberg, And. 12

Ii 10
Iisalmi 16, 17, 59
Irlanti 4
Iso viha . . . . 11—15, 21, 25, 56
Italia 36
Itävalta 63

Jaakko II, Englannissa 5
Jesuiitoja, suomalaisia 34
Jomala 14
Juhana III 53
Juhana herttua 35
Juntinen, talonpoika 10
Juslenius, Daniel 19
Jute, Martti 48
Järvenlaskuja, Suomessa . . . 25

Kaarlo IX 53
„ XI 4, 5, 64
Kajaanin linna 16, 28
Kajaanin vapaaherrakunta . . . 16
Kajaanin läänin tila . . . 8-11, 47
Kameralisia asiakirjoja 58
Kantaja, Sefred 48
Karjala 10, 28, 63
Kastelholma 13, 20, 21
Kaupunkien historiat 37
Kemi 10, komppania 8, 9
Kirkkoherrannimitys-riita . . 16—17
Knaapi-ratsuväki 55
Korpo 12
Korsholma . . . . . 27—32
Kovalainen, Pietari 10
Krohn, Julius 44
Krook, Johan 12
Kruskopf, eversti 6
Kumlinge 13
Kummelberg, And. 13
Kuopio 16, 17, 63
Kustaa I Vaasa 36
Kustaa II Aadolfi 53, 55, 56

Kuurinmaa 57
Käkisalmi 56
Köllner Relationen 27

Lackman, Christiernus . . . 16, 17
Langebek, Jacob 22
Lappeenranta 10, 23
Larsson, Anders, ks. Målare.
Lewenhaupt, Ch. E. 11
„ G. M. . . . . 4—6
„ eversti 6
Lexu, Joh. 13
Lietzen, Clara 12
Lignipeus, Christ. 15
Liivinmaa 57
Lillievahn, Johan 15
Lilljeroth, lähettiläs 6
Liminka 10
Litander, Petter 15
Lomonossov 23
London 5
Lovisa 23
Lufven, Abr. 12
Lund 22
Lundanus, Zachr. 14
Lång, Samuel, majuri . . . 16, 17
Länsipohja 10
Läänitysluettelot, Suomen . . . 49
Lääninarkistojen kohtalot . . 21—22

Maaninka 59
Maanviljelys- ja teollisuuspankin vararikko 6
Maastricht 6
Macaulay 4, 5
Makovitz, Augustin 13
Martos, venäl. kapteeni 62
Masko 12
Medelplan, Jacob 12
Merckell, H. C. 15
Merthen, suku . . . . . 19—20
„ Eeva 19, 20
„ Catharine 19, 20
„ Kaarle 19
Monsen, Anders, kruunuvouti . 12
Mulda, Anders 13
Muolaa 53, ks. Pyhäristi.
Målare, Anders Larsson 50

Narva 54
Neapoli 36
Noisniemi . . . . . 34—35
Nordenskiöld, A. J. 23
Nordmann, Petrus 51, 60
Nykyrka 15
Nådendal 15

Obdorsk 23
Ollonqvist, Joh. 15
Onifrei, karjalainen kauppias . . 10
Oravivaara 10
Orivesi 15
Oulu 10
Oxenstierna, Gabr., lähettiläs . . 4

Pachalenius, Tuomas 6
Palander, Gunnar 61
Palmbaum, hauptmanni 47
Pariisin näyttely 19
Paulunsten, ks. Uudinkivi.
Pellingsund 53
„Pellkahela“, talo 55
Petrellius, Nicolaus 17
Pietari 23
Pihlqvist, Jöran 13
Pijkie 12
Pikku viha . . . . . 8—11, 48
Pleskov 53, 54, 56
Pohjanlahti 63
Pohjanmaa 6, 8—11, tila vv. 1696—97 . . . . . 27—34
Pohjanmaan rykmentti . 6, 9, 33, 49
Pohjois-Savo 16
Polviander, Mich. 15
Pommern 4, 5
Porsaanjalka, Sefred 48
Porthan, H. G. 45
Porvoo 16, 19, kymnaasi . . . 35
Prag 27
Prebendoja, Turussa 48
Pudasjärvi 10
Pyhältö 15

Pyhäniemi 10
Pyhänristin pitäjä 54, 56
Pähkinäsaaren rauha 34
Päiväkivi, rajapaikka . . . . 34—35

Qvidja, Petter 13

Rajapaikoista, Vuoksessa . . 34—35
Rauman koulu 14
Rehbinder, H. H. 64
Renner, Claes 14
„ Jacob 12
Reichenberg (pro: Reichenbach) „slottshauptman“ 19
Retusaari 35
Reval 30
Riika 64
Romppala 10
Rooma 7, 36, 38
Rosboinikoita 9, 11
Ruokovirta 59
Ruotsissa pakosalla olevia suomalaisia . . . . . 11—15
Ryswijk 6

Salmenius, Johan 14
Saloinen 10
Saltvik 13
Sandels, J. A. 59
„Sarkasota“ 9
Sattagunda 12
Savo 9, 10
Sigismundus 53
Sigtunan luostari 36
Siikajoki 10
Sikosaari 35
Själön hospitaali 15
Skepere, Henrik 48
Skytte, Martti 36
Solsten, ks. Päiväkivi.
Sotaväki, Suomen . . . 4—6, 36, 63
Sotilas-asutuksia Venäjällä . . 62—63
Sotkamo 10, 11
Sparf, Carl 13
Stare, maaviskali 15
Stiernstedt, Johan 12
Stockholm . . . . . 20—24 y. m.
Stralsund 19
Ström, J. 13
„ Mårten 13
Strömer, Jöran 14
Sund 13
Sundlin, Johan 12
Suomen historian lähteistä . . . 65
Suomen Kirkkohistoriallinen Seura 19
Suomenkielinen sotaraportti . . 47
Svahn, Hans 12
Syring, Petter 13

Tallgren, Jacob 12
Tallroth, Maria 23
Tarvonius, Henrik 16, 17
Tavast, Arvi Henrikinpoika . . 17
Tavastin kokoelma 17, 18
Tellen, Johan 13
Tepponen, Tuomas . . . . 52—56
Todistuskappaleita Suomen historiaan 17, 18
Toivola 59
Torhonen, kauppias 10
Tottesundin kartano 49
Truschovius, Jakob 16
Tukholma, ks. Stockholm.
Turkki 11, 63
Turku 11, 14, 19, 56, 63
„ hospitaali 15
„ koulu 14
„ katunimiä . . . . . 47—48
„ piispan-istuin, sen omaisuus 47, 48
„ prebendoja 48
„ tonttien myynti . . . 47—48
Turun ja Porin lääni . . . . 12—15
Turun rykmentti 64
Tyrvis 15
Tyskland 22
Täyssinän rauha 34

Uudinkivi (nyk. Uunikivi) rajapaikka . . . . . 34—35

Vaasa 23, 27, 29
Vemo 12
Venäjä 9—11, 21, 28, sotilas-asutuksia . . . . . 62—63
Venäjän kielioppi 23
Valkiamatkan talo 53, 55
Vatikaanin histor. kirjasto . 7, 26, 38
Wettervijk, Johan 12
Wessman, Gerh. 12
Vianto 59
Viipuri 16, 25, 53, 55
Viipurin lääni 53, 54
Vilhelm III Oranialainen . . 4—5
Virmo 12
Vironmaa 56, 57
Wrang, Johan 14
Vuokkiniemi 8
Vuoksi . . . . . 34—35
Vörå 49

Yrjö-Koskinen, G. Z. 43—47, 65—66

Åbo, ks. Turku.
Åland 12—15, ks. Ahvenanmaa.
Ålands haf 31

Äyräpään kihlakunta 54

Örn, Petter 13
Österbotten, ks. Pohjanmaa.
Östling, Carl 14

Oikaisu:

Siv. 208 riv. 14 *on:* 21 *lue:* 199.

a 122 →

op 63

24